

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการจัดการประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในทศวรรษหน้านั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อเขียน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอเป็นตอน ๆ ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ จากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา
- ตอนที่ 3 การจัดการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- ตอนที่ 4 การประถมศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกหรือที่เรียกกันว่า แผนพัฒนา Eastern Sea Board (ESB) คือ แผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง โดยกำหนดแนวทางพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ กล่าวคือได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่แถบนี้ให้เป็นแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมหลัก อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ อันเป็นการเสนอทางเลือกแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคต นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายที่จะให้ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นประตูทางออกให้กับภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือในการส่งสินค้าออกไปสู่ต่างประเทศโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการนี้ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เป็นแหล่งสร้างงานอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ลดความแออัดโดยกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง และเป็นการสร้างชุมชนเมืองใหม่สำหรับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งจะมีการวางผังพัฒนาชุมชน มีการจัดระบบบริการด้านสังคม และการควบคุมสภาวะแวดล้อม (วิไลวรรณ วรณนธิกุล 2531: 439)

แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนี้เป็นการใช้ยุทธศาสตร์ที่ประเทศต่าง ๆ ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศที่ชนะทางด้านส่งออกในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นับตั้งแต่ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ ทุกประเทศใช้ยุทธศาสตร์เดียวกันคือ ยุทธศาสตร์เปิดพื้นที่เข้ามาทางชายฝั่งทะเลชั้นและอาศัยวิธีการวางแผนเป็นแผนรวม มีการสร้างท่าเรือน้ำลึกเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง มีการออกแบบนิคมอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรม ทั้งอุตสาหกรรมส่งออกและใช้ในประเทศส่วนหนึ่ง (เสนาะ อุณากร 2530: 49) ซึ่งการพัฒนานี้ที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนี้ถือว่าเป็นโครงการใหญ่และต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมากถึงประมาณแสนล้านบาทเศษ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ โดยมุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นพื้นฐานของการผลิต (Gas-Based Industry) และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก (Labor-Intensive Industries)

การพัฒนานี้มีลักษณะเป็นแผนรุกตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (2530-2534) ที่จะสร้างโอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยการสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่จากแนวทางเดิมที่เคยพึ่งพาผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก เป็นการขยายแนวทางเลือกใหม่เข้าสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาได้กำหนดดำเนินการในลักษณะประเมินแผนงานแบบ

ผสมผสาน (Integrated Programme) ระหว่างโครงการต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในความรับผิดชอบทางภาครัฐบาลที่จะเป็นผู้นำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับอุตสาหกรรมโดยตรง ทั้งท่าเรือน้ำลึก น้ำ ถนน รถไฟ ไฟฟ้า สื่อสาร และโทรคมนาคม และภาคเอกชนที่จะเป็นผู้นำการลงทุนด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้รัฐยังเป็นผู้ดำเนินการจัดเตรียมส่วนสนับสนุนอื่น ๆ เช่น แหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการลงทุน การควบคุมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาในลักษณะนี้สอดคล้องระหว่างแผนงาน แผนการเงิน และการประสานงานกันระหว่างหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นับเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้แผนงานนี้ประสบความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2531: 1-2) คาดว่าจะใช้เวลาในการดำเนินการโครงการประมาณ 20 ปี ซึ่งตามเป้าหมายของการพัฒนาได้กำหนดแนวทางที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม ภายในระยะเมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และจะปูพื้นฐานให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ภายในปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6

ความเป็นมาของแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ก่อนที่จะมาเป็นแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้น ได้มีเงื่อนไขและเหตุการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดขึ้น ดังนี้คือ (วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล 2531 : 441-445)

1. ปัญหาความแออัดและไม่สามารถขยายต่อไปได้ของแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และจังหวัดบริเวณใกล้เคียง ทำให้จำเป็นต้องสร้างทางเลือกใหม่ รวมทั้งแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมแห่งใหม่ที่เหมาะสม และรัฐบาลได้จัดบริการพื้นฐานเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกไว้บ้างแล้ว นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือความแออัดของท่าเรือคลองเตยและการขาดท่าเรือหลักของประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรค

อย่างมากต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการส่งออกและนำเข้า

2. โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักที่รัฐบาลให้กระทรวงอุตสาหกรรมทำการศึกษา และโครงการอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Project) ซึ่งประเทศในกลุ่มอาเซียนได้จัดตั้งโครงการอุตสาหกรรมรวม 5 โครงการ และประเทศไทยต้องรับผิดชอบโครงการอุตสาหกรรมเกลือหินและโซดาแอส (Rock salt - Soda ash Project) ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ให้เป็นโครงการอุตสาหกรรมระหว่างอาเซียน โครงการนี้กระทรวงอุตสาหกรรมได้รับมอบหมายให้ไปศึกษาและดำเนินการต่อไป กระทรวงอุตสาหกรรมได้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบสถานที่ตั้ง โซดาแอสที่แหลมฉบัง คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2523 แต่ต่อมาก็ได้รับการคัดค้านในด้านการป้องกันภาวะมลพิษที่จะทำลายแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณนั้น

ในระยะเดียวกันนั้นบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ได้ยื่นขอส่งเสริมการตั้งโรงงานปิโตรเคมีขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่จังหวัดระยอง ซึ่งเพิ่มความรุนแรงในการคัดค้านเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมเป็นพิษรุนแรงยิ่งขึ้น ในที่สุดเพื่อหาข้อยุติก็ได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาศึกษาเสนอต่อนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการชุดนี้เอง ได้มีบทบาทในการเสนอและพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อคณะรัฐมนตรี

3. การขุดพบแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย ซึ่งพบว่ามีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองในอ่าวไทยมากเพียงพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ ดังนั้นจึงนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของยุคโชติช่วงชัชวาลย์ของประเทศไทย และได้สร้างท่อส่งก๊าซใต้ทะเลจากบริเวณหลุมก๊าซในอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง เป็นระยะทาง 625 กิโลเมตร นับว่าเป็นท่อส่งก๊าซใต้ทะเลที่ยาวที่สุดในโลก ก๊าซธรรมชาตินั้นนอกจากจะนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านพลังงานแล้ว ยังเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญ ๆ

เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ปุ๋ยเคมี และโซดาแอช ดังนั้นเพื่อใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติที่นำขึ้นมาใช้ได้อย่างเต็มที่ จึงมีการศึกษาความเป็นไปได้ของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติ รวมทั้งริเริ่มโครงการก่อสร้างโรงแยกก๊าซที่จะทำการแยกก๊าซออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจให้มีมูลค่าสูงขึ้นไปอีก

4. ความต้องการก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrial Country : NIC) ตามแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ ทำให้ผู้วางแผนมองว่าจะต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานที่เป็นอุตสาหกรรมหลัก ๆ ขึ้นภายในประเทศ เพื่อให้พื้นฐานทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศแข็งแกร่งที่จะรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในขั้นตอนที่สูง ๆ ขึ้นไป เพื่อความพร้อมของการก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่

สาเหตุสำคัญของการเลือกพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

เหตุผลที่เลือกพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก มีอยู่หลายประการ คือ (พูนสิน เฉลิม่วงค์ 2525: 24-25 ; สวัสดิ์ โพธิ์วิหค 2527: 2-3)

1. เป็นบริเวณที่ก่อสร้างก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่บริเวณมาบตาพุด และจะเป็นที่ตั้งของโครงการแยกก๊าซธรรมชาติ จึงทำให้สะดวกต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ

2. อยู่ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งอ่าวทะเลเปิด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสภาวะสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่บริเวณชายฝั่งของอ่าวไทยตอนใน

3. อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางไกลเพียงพอที่จะมิให้ถูกอิทธิพลของกรุงเทพมหานครดึงดูดผลการพัฒนากลับไป ทำให้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและชุมชนที่มีอิสระ มีความสมบูรณ์ภายในตัวเองและสามารถเปิดช่องนำผลการพัฒนาระบายเชื่อมโยงเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้โดยตรง เนื่องจากมีการคมนาคมเชื่อมโยงโดยตรงไปสู่ขอนแก่นทั้งทางรถยนต์และรถไฟ แต่พื้นที่เป้าหมายก็ไม่อยู่ไกลจาก

กรุงเทพมหานครมากเกินไปจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะแรก

4. ลักษณะภูมิประเทศในบริเวณนั้นเอื้ออำนวยให้ก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ได้ ซึ่งท่าเรือน้ำลึกเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก

5. แหล่งน้ำ เป็นปัจจัยพื้นฐานอีกอย่างในเรื่องของการอุตสาหกรรม ซึ่งในบริเวณนี้มีแหล่งน้ำจืดเพียงพอ เช่น อ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำหนองค้อ อ่างเก็บน้ำดอกกระ อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล เป็นต้น

6. พื้นที่บริเวณนี้มีศักยภาพสูงที่จะใช้พัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศ เนื่องจากมีที่ดินติดทะเลขนาดใหญ่เพียงพอที่จะขยายเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และนิคมอุตสาหกรรมต่อไปได้ในอนาคต

7. มีโครงสร้างพื้นฐานหลักค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้ว ทั้งระบบถนน รถไฟ ไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีท่าเรือพาณิชย์สี่ตึก และสนามบินอยู่ตะเภาที่สามารถใช้งานได้ที่ทันทีในอันที่จะช่วยสนับสนุนการขนส่ง วัสดุอุปกรณ์ในช่วงระหว่างการก่อสร้างเพื่อพัฒนาพื้นที่เป้าหมายทั้งบริเวณแหลมฉบังและมาบตาพุด รวมตลอดทั้งสามารถพัฒนาระบบสื่อสาร โทรคมนาคมให้เจริญทันต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณนี้ได้ง่าย

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมีข้อได้เปรียบหลายประการ ได้แก่ แหล่งที่ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร และมีพื้นที่เชื่อมโยงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของแรงงานและวัตถุดิบหลายอย่าง และติดกับอ่าวไทยอันเป็นช่องทางเข้าออกที่สำคัญของสินค้า นอกจากนี้ยังมีปัจจัยพื้นฐานค่อนข้างสมบูรณ์คือมีโครงข่ายด้านคมนาคมและสื่อสารเชื่อมโยงที่ดี มีท่าเรือน้ำลึกและเป็นประตูที่จะนำก๊าซธรรมชาติขึ้นบกเป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงใจให้เอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ หลายประเภท นอกจากนั้นการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ยังมีลักษณะเด่นตรงที่ว่า การพัฒนามิได้จะก่อให้เกิดผลดีแต่เพียงเฉพาะพื้นที่ในทางใดทางหนึ่งเท่านั้น แต่ผลของการพัฒนาจะส่งผลถึงพื้นที่ในส่วนอื่น ๆ หรือทั้งหมดของ

ประเทศด้วย แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะเป็นการพัฒนาหลาย ๆ ลักษณะในพื้นที่เดียวกัน เมื่อทางรัฐบาลมีโครงการสนับสนุนให้พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมีการพัฒนาหนักไปทางด้านอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมเพื่อการเกษตร จึงนับว่ามีความเหมาะสมอยู่มาก และเป็นข้อได้เปรียบของภูมิภาคนี้

นโยบายการพัฒนา

จากศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีค่อนข้างสูง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จึงได้กำหนดนโยบายหลักในการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กองวางแผนภาค 2525: 1) คือ

1. มุ่งกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานคร ไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ โดยสร้างงานอุตสาหกรรมหลักและเมืองใหม่ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศใหม่ โดยจะเริ่มให้มีอุตสาหกรรมหลักหรืออุตสาหกรรมหนักขึ้น ทั้งนี้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่พบใหม่ คือ ก๊าซธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ มาเป็นวัตถุดิบหลัก ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า มาเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และเปลี่ยนโฉมหน้าของอุตสาหกรรมแบบล้าสมัยมาเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนไปอยู่ในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ในช่วง 5 ปีข้างหน้า

3. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รวมถึงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟ เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชายฝั่งทะเล

ตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันเปรียบเสมือน "การเปิดประตูการพัฒนา" ไปสู่ภาคที่ล่าหลังของประเทศในระยะต่อไป

จากวัตถุประสงค์หลักทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมิได้มุ่งหมายเฉพาะการพัฒนาในพื้นที่เท่านั้น แต่รัฐบาลต้องการที่จะให้การพัฒนาภาคตะวันออกเป็นเครื่องมือหรือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในการพัฒนาพื้นที่ล่าหลังยากจน ซึ่งได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และต้องการเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อย่างไรก็ตามโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกได้ระบุไว้ชัดเจนว่าจะต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในประเทศมาเป็นวัตถุดิบหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งก๊าซธรรมชาติ (ไกรยทศ ชีรตยาตน์นันท์ และสุวัฒนา ธาดานิติ 2526: 63)

เป้าหมายการพัฒนา

ให้พัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ตามนโยบายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ที่ต้องการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมให้ไปตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ โดยพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ให้มีความสมบูรณ์ในตัวเองและเป็นการเสนอทางเลือกแหล่งที่ตั้งให้กับอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคต โดยไม่ต้องมาอยู่บริเวณกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้จะเป็นการช่วยชลอการเจริญเติบโตและบรรเทาความแออัดของกรุงเทพฯ ลงได้ โดยที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกจะกลายเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมใหม่ และแหล่งสร้างงานที่สำคัญของประเทศอีกแห่งหนึ่ง นอกจากนี้มีเป้าหมายที่จะให้ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นประตูทางออกให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอันที่จะส่งสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานครอีกต่อไป

ในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาขึ้น จะอาศัยอุตสาหกรรมเป็นจุดเริ่มต้นนำการพัฒนา โดยภาคเอกชนเป็นผู้ให้การลงทุนด้านอุตสาหกรรม ส่วนรัฐบาลเป็นผู้นำการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมาสนับสนุนควบคู่กับการจัดแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการลงทุน การควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในระยะแรกรัฐบาลจะลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักไว้ก่อน เพื่อชักนำการลงทุนภาคอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นตามแผน

พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยกำหนดการแบ่งเขตพัฒนาออกเป็น 2 เขตเป้าหมาย ดังนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2531: 1)

1. พื้นที่บริเวณมาบตาพุดจังหวัดระยอง กำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมที่ทันสมัยและเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่สำคัญคือ โรงแยกก๊าซ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี โดยอุตสาหกรรมหลักที่มีการนำวัตถุดิบเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อการส่งออกนั้นควรตั้งอยู่ใกล้ท่าเรือน้ำลึก
2. พื้นที่บริเวณแหลมฉบัง กำหนดให้เป็นแหล่งที่ตั้งท่าเรือพาณิชย์และอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่มีปัญหาด้านมลพิษ

มาตรการ

มาตรการเพื่อเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมหลักให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถแยกออกเป็นองค์ประกอบหลัก 3 ประการ (Cooper and Lybrand Associates 1982: 2-3) คือ

1. การพิจารณาอุตสาหกรรมหลักที่มีแนวโน้มสามารถดึงดูดเอกชนให้เข้ามาลงทุนในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้ อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้แก่อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมต่อเนื่อง (Downstream) อุตสาหกรรมที่มีมลพิษต่อสภาพแวดล้อม อุตสาหกรรมเบา (รวมถึงอุตสาหกรรมบริการและซ่อมเรือ) อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและ อุตสาหกรรมเกษตร

2. การกำหนดนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยมุ่งการขยายตัวของ อุตสาหกรรมใหม่ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ 6 เขต กล่าวคือที่ ชลบุรี แหลมฉบัง ระยอง มาบตาพุด ฉะเชิงเทรา และสัตหีบ

3. การกำหนดแบบแผนของการส่งเสริมการลงทุนสำหรับกิจกรรมการลงทุน ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะในเขตอุตสาหกรรมที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้รวมถึงการจัดเตรียม ที่ดินพร้อมทั้งสาธารณูปโภคและโรงงานทันสมัย การจัดตั้งเขตเพื่อการส่งออก การหาเงิน ลงทุน การให้เงินอุดหนุนเพื่อฝึกอบรมให้คำแนะนำทางเทคนิค จัดหาที่พักให้แก่คนงาน ปรับปรุงเส้นทางที่จะมุ่งเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ตลอดจนการมีสำนักงานซึ่งเป็นศูนย์รวม ข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาลงทุน

องค์ประกอบของแผนงาน

ตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกประกอบด้วยแผนงาน 4 ส่วนใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2528: 5)

1. แผนงานการจัดระบบบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ในส่วน นี้จะเป็นการพัฒนาพื้นที่ในระยะแรกซึ่งรัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบในการลงทุนด้านโครงสร้าง พื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อดึงดูดนักลงทุนและสร้างชุมชนใหม่ขึ้นในเขตพื้นที่นี้ เพื่อมาสนับสนุนพื้นที่ เป้าหมายดังกล่าว ได้แก่ เขตพื้นที่เป้าหมายแหลมฉบัง ซึ่งโครงการก่อสร้างโครงสร้าง พื้นฐานในบริเวณนี้ เช่น ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ท่อส่งน้ำ

ทองค้อ-แหลมฉบัง ทางรถไฟสายศรีราชา-แหลมฉบัง ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม
แหลมฉบัง ระบบไฟฟ้าแหลมฉบัง

ส่วนในเขตพื้นที่เป้าหมายมาตามุดนั้น โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานจะ
ประกอบด้วยนิคมอุตสาหกรรมและชุมชนมาตามุด ท่าเรืออุตสาหกรรมมาตามุด ท่อส่งน้ำ
ดอกกราย-มาตามุด-สัตหีบ ทางรถไฟสายสัตหีบ-มาตามุด ระบบไฟฟ้าสื่อสารและ
โทรคมนาคมมาตามุด เคหะชุมชน และสวัสดิการชุมชน ซึ่งแผนงานส่วนนี้จะอยู่ในอำนาจ
หน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐ

2. แผนงานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วย

ก. อุตสาหกรรมหลักบริเวณมาตามุด ได้แก่ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ
ปิโตรเคมี ปิโตรเคมี โซดาแอช และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ

ข. อุตสาหกรรมเบาและเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกบริเวณแหลมฉบัง
ได้แก่ การแปรรูปอาหารสัตว์ การผลิตอาหารสัตว์ อิเล็กทรอนิกส์ แปรรูปยาง ของเด็กเล่น
เครื่องกีฬา อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ค. อุตสาหกรรมใหญ่อื่น ๆ ที่ภาคเอกชนสนใจจะลงทุน เช่น อู่ซ่อมเรือ
โรงงานประกอบแท่งเจาะน้ำมันในทะเล เหล่านี้เป็นต้น แผนงานส่วนนี้จะขึ้นอยู่กับภาค
เอกชนเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นอุตสาหกรรมหลักที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง รัฐจะเข้าร่วมทุนด้วย
ส่วนหนึ่ง

3. แผนงานการพัฒนาชุมชนและบริการสังคม เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณ
ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะเป็นแหล่งสร้างงานอีกแห่งหนึ่ง ดังนั้นเพื่อที่จะรองรับแรงงาน
อุตสาหกรรมที่จะเพิ่มขึ้นรวมไปถึงประชากรเดิมในท้องถิ่นให้สามารถเข้าไปตั้งถิ่นฐานใน
เขตนี้ได้ จึงได้มีการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย สถานศึกษาระดับต่าง ๆ ด้านสาธารณสุขและ
บริการสังคมด้านต่าง ๆ

4. แผนงานทางด้านส่วนสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อจูงใจให้เอกชนสนใจเข้ามาลงทุน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ การส่งเสริมการลงทุนแก่อุตสาหกรรมที่จะมาลงทุนในพื้นที่เป้าหมาย และการควบคุมป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาวะมลพิษที่จะเกิดขึ้น โดยพยายามสนับสนุนให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

แผนงานทั้ง 4 แผนงานนี้ ประกอบด้วยโครงการทั้งหมด 23 โครงการ 9 โครงการแรกเป็นโครงการพื้นฐานเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม และโครงการอื่น ๆ ทั้งหมดเป็นโครงการอุตสาหกรรมหลักในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามแผนที่วางไว้โดยบริษัทที่ปรึกษา Coopers and Lybrand Associates (Executive Summary : 53) สรุปรายละเอียดและลักษณะที่สำคัญของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ไว้ดังนี้

1. อุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จะมีทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมหนักใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบหลักทั้งสิ้น และล้วนแต่จะผลิตสินค้าเพื่อขายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า ส่วนอุตสาหกรรมเบาจะเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรต่าง ๆ

2. รัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และสิ่งสาธารณูปโภคเป็นส่วนใหญ่ สิ่งเหล่านี้ได้แก่ท่าเรือน้ำลึก นิคมอุตสาหกรรม การประปา การไฟฟ้า ถนน ทางรถไฟ ท่อระบายน้ำ และบริการสาธารณูปโภคอื่น ๆ

3. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น 131,000 คน และประชากรในพื้นที่ของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเพิ่มขึ้น 201,600 คน ในช่วงเวลา 20 ปีของโครงการระหว่าง ค.ศ.1981-2000

4. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 112,000 ล้านบาท (ในราคาปี ค.ศ.1981) โดยที่รัฐบาลจะลงทุน 55,000 ล้านบาทและภาคเอกชน (ทั้งจากในและนอกประเทศ) จะลงทุนอีก 57,000 ล้านบาท

การดำเนินงานสำหรับโครงการแต่ละโครงการมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในรูปของแผนรวมเบ็ดเสร็จแบบผสมผสาน กล่าวคือ ต้องวางแผนทำทุกอย่างพร้อมกันทุกด้าน ให้รับและส่งเสริมกันภายใต้กำหนดการเดียวกัน ซึ่งการปฏิบัติงานตามแผนงานในลักษณะเช่นนี้จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกันหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ รวมตลอดทั้งสถาบันการเงินระหว่างประเทศ โดยแต่ละฝ่ายต่างก็มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนของตนเองภายใต้สายสั่งการที่แตกต่างกันออกไป ความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายที่จะเล็งเห็นถึงโอกาสความเป็นไปได้ของแผนงานอย่างมีเหตุผลและความร่วมมือร่วมใจกันทำตามหน้าที่ในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ภายใต้กติกาที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว เพื่อพัฒนาโอกาสที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ต่อส่วนรวมด้วย หากทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่มีอยู่ของตนเองได้โดยไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือแย่งบทบาทในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายอื่น ก็เชื่อว่าโอกาสความสำเร็จของแผนงานมีอยู่สูง แต่ในทางตรงกันข้ามหากมีการก้าวก่ายและแย่งกันมีบทบาทในส่วนของคนอื่น ซึ่งเป็นจุดอ่อนของมนุษย์โดยธรรมชาติจนถึงขั้นต่างฝ่ายต่างทำแล้วความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก (สาวิตต์ โปธิวิหค 2527: 47)

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก

หากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ผลประโยชน์ที่จะได้รับคือ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ 2530: 123-124)

1. จะมีการออมเงินตราแลกเปลี่ยนต่างประเทศที่เกิดขึ้นจากการผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหนักภายในประเทศ และจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมหนักและสินค้าที่เกิดจากกระบวนการผลิต (Report Processing Activities) คิดเป็นมูลค่าแล้วประมาณ 40,000 ล้านบาทต่อปี จากการประมาณของ Coopers and Lybrand Associates

2. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จะสร้างงานได้เพิ่มขึ้น 131,000 ตำแหน่งในพื้นที่ทั้งหมด และจะเพิ่มประชากรเมืองกว่า 200,000 คน ซึ่งสูงกว่าระดับการเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติ

3. การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานจะก่อให้เกิดพื้นฐานของการพัฒนาอุตสาหกรรมเมืองใหญ่น้อยและปราศจากมลภาวะ ซึ่งในระยะยาวมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและลดค่าครองชีพในเขตเมือง

4. การพัฒนาพื้นฐานทางอุตสาหกรรมและเขตเมืองจะช่วยควบคุมการเติบโตของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้โครงการพัฒนาตลอดจนการควบคุมการส่งเสริมการลงทุนและสิ่งก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร จะช่วยเร่งความเติบโตในเขตพื้นที่พัฒนา

5. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จะช่วยส่งเสริมพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพและคล่องตัวต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย ตลอดจนการเติบโตของเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. แม้ว่าพื้นที่ที่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญแห่งหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติ แต่ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจต่อภูมิภาคอื่น ๆ จะมีไม่มาก

7. พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะช่วยบรรเทาแรงกดดันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อกรุงเทพมหานครที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 6

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะยกระดับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคตควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่สะสมมาตั้งแต่อดีต ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีรายได้ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพจิตใจที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

2530: 1) ดั้งเดิมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จึงได้กำหนดแผนงาน เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสิ้น 10 แผนงาน โดยมีการ พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ เนื่อง จากการพัฒนาฐานเศรษฐกิจใน เขตชุมชนระดับมหานครของประเทศและเมืองใหญ่ ๆ ใน ส่วนภูมิภาค ตลอดทั้งการริเริ่มพัฒนาสร้างพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ ๆ ขึ้นขึ้น ถือว่าเป็น กลยุทธ์การพัฒนาที่สำคัญของประเทศในอนาคตที่จะต้องรองรับการขยายตัวของประชากร และการจ้างงานในเขตเมือง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง เศรษฐกิจของประเทศที่กำลังย่างเข้าสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งจะมีฐานเศรษฐกิจใน ภาคอุตสาหกรรมและบริการเป็นสาขาหลักมากขึ้น มิฉะนั้นแล้วกิจกรรมเศรษฐกิจดังกล่าว จะรวมกระจุกตัวกันสูงขึ้นใน เขตกรุง เทพมหานครและปริมณฑล เพียงแห่งเดียวและจะสร้าง ความแออัดคับคั่งและความสูญเสียทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 จึงกำหนดแนวทางกระจายการพัฒนา ระบบเมืองและสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ๆ ขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ และขณะเดียวกันก็จะแก้ปัญหาความคับคั่งและมุ่งบริหารกรุง เทพมหานครและปริมณฑลให้เกิดความเรียบร้อยมากขึ้น (อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตนะ 2530: 21-23) ซึ่งการพัฒนาพื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้ระบุไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 6 และในขณะนี้ก็ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โครงการต่าง ๆ ที่ได้วาง ไว้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และได้รับความสนใจจากภาคเอกชนเป็นอย่างมาก

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้เริ่มขึ้นตั้งแต่แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยกำหนดพื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออก 3 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ให้เป็นพื้นที่สำหรับ เขตอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศ เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสม

ทั้งในด้านสภาพภูมิศาสตร์และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยเน้นการพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญและสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ และได้ดำเนินการติดต่อกันมาจนถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการก่อสร้างระบบบริการพื้นฐานต่าง ๆ เตรียมการพัฒนาชุมชน จัดบริการสังคมและจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป ซึ่งจะเห็นว่ารัฐบาลมีนโยบายอย่างแน่วแน่ที่จะพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นแหล่งผลิตด้านอุตสาหกรรมตามนโยบายที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่นั่นเอง

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ จากการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก
ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งมีทั้งอุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ ตลอดจนทั้งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การพัฒนาอุตสาหกรรมในช่วงระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่ประเทศไทยกำลังปรับตัวเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ได้มีการคาดคะเนว่าการพัฒนานั้นก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งการคาดคะเนผลกระทบนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่จะมีการนำโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมาปฏิบัติในอนาคต พอสรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม ดังนี้

1.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ เมื่อแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนั้นโครงสร้างของประเทศจะเป็นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การตอบสนองของภาคเอกชนที่จะมาลงทุนในโครงการอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกก็มิได้ละทิ้งภาคเกษตรเสียทีเดียว เพราะอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นโดยใช้วัตถุดิบการเกษตรมาแปรรูปจากภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะช่วยผลักดันให้มีการพัฒนาการผลิตในภาคเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อันจะเป็นการเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาในด้านการใช้ที่ดิน วิธีการเพาะปลูก การชลประทานและสินเชื่อการเกษตร ทั้งยังเป็น การเปิดประตูการพัฒนาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมค่อย ๆ เปลี่ยนจากพื้นที่ที่เคยพึ่ง การเกษตรเป็นหลักมาเน้นทางอุตสาหกรรมมากขึ้น ความพยายามที่จะผลักดันแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนี้มีเป้าหมายอย่างหนึ่งคือต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น อุตสาหกรรมหลักจะเกิดขึ้นนั้นต้องเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่จะมีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นและอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ฉะนั้นจะเห็นว่าเป็นตัวเชื่อมระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม และก่อให้เกิด การจ้างงานอย่างมาก (อัจฉา วัฒนานุกิจ 2529: 33)

1.2 ดุลการค้า ในช่วงระหว่างการก่อสร้างที่โครงการต่าง ๆ ยังไม่แล้วเสร็จ คาดว่าผลของการขาดดุลการค้าในแต่ละปีจะสูงขึ้น เพราะจำเป็นต้องมีการ กำหนดเข้าสินค้าประเภทมากมาย ในขณะที่ยังไม่มีผลผลิตจากโครงการหลักต่าง ๆ ซึ่งคาดว่าในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ประเทศไทยจะสามารถนำเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกของโครงการต่าง ๆ และสามารถประหยัดเงินตราในส่วนที่ผลิตทดแทนการนำเข้า ซึ่งรวมกันได้ปีละไม่ต่ำกว่า 31,928 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในบริเวณ

ชายฝั่งทะเลตะวันออกอีกมาก ซึ่งจะทำให้ลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยก้าวขึ้น
เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่อีกประเทศหนึ่งได้ (พูนสิน เจริมวงศ์ 2525: 45)

1.3 การจ้างงาน แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนี้มีส่วนช่วย
รองรับแรงงานในภาคเกษตร เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานในภาคเกษตร เพราะประเทศไม่
สามารถขยายที่ดินทำการเพาะปลูกเพื่อรองรับการจ้างงานและประชากรที่มีแนวโน้มสูงขึ้น
ในอนาคต จึงดูเสมือนว่าโครงการต่าง ๆ จะสร้างงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการให้
มากขึ้น รวมทั้งสร้างโอกาสของการจ้างงานที่เป็นผลจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม
ต่อเนื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529: 40)
คาดว่าอุตสาหกรรมที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง
อุตสาหกรรมเบาและท่าเรือน้ำลึก ส่วนอุตสาหกรรมหลักจะมีการจ้างงานน้อย เนื่องจาก
อุตสาหกรรมที่จะพัฒนาขึ้นมาเป็นอุตสาหกรรมประเภท Capital Intensive
(พูนสิน เจริมวงศ์ 2525: 45)

1.4 การพัฒนาด้านการขนส่งท่าเรือและพาณิชย์นาวี การที่แผนพัฒนา
พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกกำหนดให้มีอุตสาหกรรมหลักและท่าเรือน้ำลึก จะมีผลต่อการ
พัฒนาพาณิชย์นาวีของไทยอย่างมาก เพราะจะเป็นการเพิ่มความต้องการในด้านการใช้เรือ
ไทยส่งสินค้าออกอย่างมากและการที่มีท่าเรือน้ำลึกขึ้นในประเทศก็เป็นการส่งเสริมให้บริษัท
เรือในประเทศไทยกล้าลงทุนหาซื้อเรือขนาดใหญ่มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถแข่งขันกับ
เรือของต่างชาติได้ในอนาคต และเมื่อถึงเวลานั้นประเทศไทยจะสามารถประหยัดเงิน
ตราต่างประเทศลงได้ จากที่เคยจ่ายเป็นค่าระวางให้กับเรือต่างชาติประมาณปีละ
3 หมื่นล้านบาทให้ลดน้อยลง นอกจากนี้การมีท่าเรือน้ำลึกจะช่วยประหยัดในด้านการ
ขนส่งที่ต้องอาศัยเรือบรรทุกขนาดใหญ่มาก ซึ่งท่าเรือที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถให้บริการ
ได้ ซึ่งทำให้ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้าจากเรือเล็กไปสู่เรือใหญ่เป็นต้น
(พูนสิน เจริมวงศ์ 2525: 46)

ในระยะที่ประเทศไทยกำลังปรับตัวในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมก็มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาค่อนข้างมาก นอกจากจะมีผลกระทบในแง่ของการผลิตกำลังคนในระดับและประเภทวิชาซึ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมแล้ว ยังจะต้องคำนึงด้วยว่าการศึกษาคือสร้างคนให้พร้อมรับสถานการณ์ความเป็นอุตสาหกรรม และการดำรงชีพที่เน้นวัตถุนิยมนั้นให้เหมาะสม การศึกษาจะต้องจัดในลักษณะที่ให้ผู้สำเร็จการศึกษารวมพอดีและเหมาะกับงานในอุตสาหกรรมและบริการอีกด้วย แต่การศึกษาของรัฐคงจะมีบทบาทในการผลิตกำลังคนที่มีความพร้อมและเหมาะกับงานต่าง ๆ ในระดับหนึ่งเท่านั้น ส่วนที่จะให้กำลังคนเหล่านั้นสามารถเข้าปฏิบัติงานตามหน้าที่ต่าง ๆ อย่างพอเหมาะและมีทักษะ เฉพาะนั้นน่าจะเป็นส่วนของการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงาน (Pre-Service Training) ซึ่งส่วนนี้ผู้ใช้กำลังคนนั้นและกำลังคนนั้นเองน่าจะเป็นผู้รับเต็มที่ การปรับกำลังคนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานก็ควรจะมีการฝึกอบรมใหม่ (Re-Training) หรือการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน (In-Service Training) ซึ่งผู้ใช้กำลังคนนั้นเองที่ต้องรับภาระหน้าที่ (เทียบฉาย กี่ระเนนทร์ 2531: 37-38)

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรและผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกจะมีผลทำให้ประชากรในพื้นที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น คาดคะเนว่าในปี พ.ศ. 2544 เมื่อโครงการพัฒนาแล้วประชากรจะเพิ่มขึ้นถึง 6 แสนคน เป็นประชากรที่อพยพโยกย้ายเข้ามาประมาณ 2 แสนคน การเพิ่มนี้จะไม่มีการเพิ่มอย่างถาวร แต่เป็นการเพิ่มในระยะที่มีการขยายตัวของอุตสาหกรรม และการเพิ่มนี้จะไม่อาจสกัดกั้นการอพยพย้ายถิ่นของประชากรทั่วประเทศโดยเฉพาะจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ เพราะประชากรที่พื้นที่นี้ต้องการคือแรงงานมีฝีมือและกึ่งฝีมือ ไม่ใช่แรงงานไร้ฝีมือ เช่นชาวไร่ชาวนา แรงงานไร้ฝีมือดังกล่าวจะอพยพเข้ามาทำงานได้แต่งงานก่อสร้างในระยะแรกหลังจากนั้นก็ว่างงาน จะต้องมีการวางแผนแคชชัมชนันเพื่อป้องกันการเกิดสลัมในเมืองใหม่ (Japan International Cooperation Agency,

1985: 34) คาดว่าประชากรในชนบทจะลดลงบ้างอันเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาที่ดิน บริเวณแหล่งอุตสาหกรรม ทำให้มีการเวนคืนที่ดินเกษตรกรรมต้องเปลี่ยนที่ทำกินใหม่หรือเปลี่ยน อาชีพ นอกจากนี้การขยายตัวของอุตสาหกรรมจะช่วยระงับการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ของประชากรในภูมิภาคได้บ้าง (ไกรยุทธ ชีวตยาดีนันท์ และสุวัฒนา ธาดานิติ 2526: 51)

การจัดการศึกษาในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้นจะต้องพิจารณา ประสิทธิภาพเพิ่มประชากรโดยจำแนกเป็นกลุ่มอายุเพื่อดูบริการการจัดการศึกษาที่ต้อง ขยายตัว ส่วนใหญ่คาดว่าระดับประถมศึกษาจะไม่ขยายตัวมากนัก เพราะประชากรที่อพยพ เข้ามาเป็นประชากรในวัยแรงงานคือจบประถมศึกษามาแล้ว จำนวนผู้เข้าเรียนในระดับ ประถมศึกษาที่จะเพิ่มขึ้นคือลูกหลานของผู้ที่อพยพเข้ามา สำหรับมัธยมศึกษาขยายตัว เล็กน้อย ในทางตรงกันข้ามควรจัดอาชีวศึกษาหลักสูตรระยะสั้นและการให้การศึกษานอก โรงเรียนเพื่อยกระดับแรงงานไร้ฝีมือให้เป็นแรงงานกึ่งฝีมือจะขยายตัวอย่างมาก รวมทั้งการ จัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อเพิ่มวุฒิของประชากรแรงงานด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการ ศึกษาแห่งชาติ 2529 ง: 26)

ถ้าจะพิจารณาในเชิงจำนวนการเพิ่มลดของนักเรียนอย่างเดียวคงจะไม่พอ เทียนฉาย กิระนันท์ (2531: 36) กล่าวว่า ผลเชิงนโยบายน่าจะสำคัญมากในการจัด การศึกษาโดยเฉพาะในแง่ของการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในแต่ละระดับ การจัดสรร ทรัพยากรเสียใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยอาจจัดสรรทรัพยากรส่วนเกินจากระดับ หนึ่งไปสู่การศึกษาระดับอื่น ๆ ที่ยังขาดอยู่ และการพัฒนาการศึกษาในแง่ของความเสมอ ภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการขยายตัวของชุมชนและผลกระทบต่อการจัด

การศึกษา

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะมีส่วนช่วยให้เกิดชุมชนใหม่ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่วงดุลย์กรุงเทพฯ จึงทำให้พื้นที่ที่เกิดภาวะทันสมัยและมีการจัดสาธารณูปโภคต่าง ๆ หากไม่มีการสำรวจสภาพผังเมืองที่เป็นอยู่แต่เดิมและใช้แผนผังที่วางขึ้นมาใหม่สำหรับการพัฒนาจะทำให้การขยายตัวของชุมชนเป็นไปในสภาพที่เหมาะสม การจัดสาธารณูปโภคต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอและเหมาะสม ยังมีการใช้พื้นที่เป็นสวนสาธารณะน้อยมากเมื่อเทียบกับที่พุกออาศัย พร้อมทั้งวัดและศาสนสถานอื่น ๆ ที่มีอยู่ ถ้าหากชุมชนเมืองในพื้นที่ขาดการบริการสาธารณูปโภคเหล่านี้จะไม่สามารถที่จะดึงดูดประชากรที่มีคุณภาพไว้ได้ ต้องกลับไปพึ่งพากรุงเทพฯ ต่อไปตามเดิม

ชุมชนเมืองจะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณสามเหลี่ยมศรีราชา-สัตหีบ-ระยอง จะมีศูนย์กลางชุมชนประมาณ 7 ศูนย์กลาง ได้แก่ ชลบุรี ศรีราชา-แหลมฉบัง พัทยา สัตหีบ ระยอง-มาบตาพุด ฉะเชิงเทรา และบ้านแพ (Coopers and Lybrand 1982: 78) เมื่อเมืองมีการขยายตัวจะเกิดภาวะที่ทันสมัยขึ้นในเมืองต่าง ๆ ประชาชนในเมืองจะมีวิถีชีวิตและแสดงความเชื่อแบบสมัยใหม่

แบบแผนชีวิตของชุมชนเมืองเป็นแบบใหม่ที่คนในพื้นที่ควรได้รับการศึกษา เพื่อใช้ชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี การจัดการศึกษาควรให้นักเรียนได้รับการฝึกหัดให้รู้จักใช้ชีวิตในชุมชนเมืองและสาธารณูปโภคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รู้จักใช้แหล่งนันทนาการ เช่น สนามกีฬา ห้องสมุด ศูนย์เยาวชน ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันก็ควรให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตในชนบทและการมีทัศนคติที่ต้งามต่อชีวิตในชนบท นอกจากนี้ควรมีการขยายการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา และโรงพยาบาล เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน

ในการเข้าสู่ภาวะทันสมัยของชุมชนเมืองย่อมมีปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น ยาเสพติด การพนัน โจรกรรมและปล้นทรัพย์ โรงเรียนควรเตรียมความพร้อม

ให้แก่นักเรียนเพื่อป้องกันตนเองมิให้ตกเป็นเหยื่อของสิ่งล่อลวงเหล่านี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช 2529: 42; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 ก: 28)

4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครองและผลกระทบต่อการจัด
การศึกษา

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะทำให้เอกชนทั้งไทยและต่างประเทศมีบทบาทมากขึ้นเพราะผู้ควบคุมเศรษฐกิจของพื้นที่ บทบาทของรัฐในการตัดสินใจจะลดลง ลักษณะการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเมืองพัทยาจะเป็นที่ต้องการ มีแนวโน้มที่ท้องถิ่นต้องการจะปกครองตนเอง ความต้องการผู้นำที่มีฐานะดีจะลดน้อยลง อาจต้องการเงื่อนไขคุณสมบัติอื่นของผู้นำ เช่นทักษะประกอบอาชีพอย่างสูงมากขึ้น โดยเฉพาะมีความสามารถที่จะนำชุมชนไปสู่การปกครองตนเองได้ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาโครงการในพื้นที่นี้จะทำให้เกิดการละเมิดกฎหมายและการกระทำผิดมากขึ้น จะต้องมียุทธศาสตร์ บทลงโทษในรูปของเทศบัญญัติไว้รองรับสภาพสังคมเมืองแบบใหม่ โดยเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งในรูปชุมชนเมืองและชนบท เพื่อป้องกันมิให้การพัฒนาที่มีผลเสียต่อพื้นที่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช 2529: 32; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 ก: 19)

แบบแผนของสังคมใหม่ควรฝึกฝนนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการใช้สิทธิเพื่อปกครองตนเองและรักษาผลประโยชน์ของตนเอง การพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้นำท้องถิ่นที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของภูมิภาคและท้องถิ่น นอกเหนือไปจากผลประโยชน์ของตนเองและกลุ่ม ควรใช้วิถีทางประชาธิปไตยเป็นกระบวนการนำไปสู่การปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม โดยการมีส่วนร่วมปกครองตนเอง การให้ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องแรงงาน (เช่นค่าแรงขั้นต่ำ ชั่วโมงการทำงาน สวัสดิภาพในการทำงาน) เรื่องการ

คุ้มครองสาธารณูปโภค (เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน สวนสาธารณะ) และเรื่องการรักษาาระบบนิเวศน์ (เช่น ขนาด ความเล็กของตาวนจับปลา การปล่อยน้ำเสียและควันจากโรงงาน การกำจัดสารพิษ) ควรจัดทำเป็นหลักสูตรแบบเข้มทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้มวลชนร่วมกันพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของตนจากสภาพชีวิตในชุมชนเมือง และโรงเรียนอาจมีบทบาทหลักในการเฝ้าดูและติดตาม (สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ 2529 ง: 27)

5. การเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมและผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

ผลจากการพัฒนาจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมของคน แนวโน้มของสภาพความเชื่อของคนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะมีลักษณะเป็นค่านิยมของคนในเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นอยู่และแตกต่างกับค่านิยมของคนในชนบท คนในเมืองจะมีความเชื่อเรื่องบุญกรรม ความกตัญญูและระบบอาวุโสน้อยลง เห็นความเป็นตัวของตัวเองและมุ่งหวังความสำเร็จมากขึ้น (สุนทรีย์ โคมิน และสนิท สมัครการ 2522: 48 ; ชัยพร วิชชาวุธ 2527: 53) ค่านิยมอื่น ๆ ที่จะมีมากขึ้นคือ การอยู่ตามลำพังไม่สูงลิ้งกับญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านมากเท่าแต่ก่อน อาจจะไม่รู้จักมักคุ้นกับเพื่อนบ้านเพราะต่างก็ย้ายเข้ามาใหม่ ผู้ประกอบการจะพยายามใช้จากแรงงานของผู้รับจ้างให้มากที่สุดเพื่อกำไร (สุภาวงศ์ จันทวานิช 2529: 32-35)

ชีวิตที่ต่างคนต่างอยู่ไม่สูงลิ้งกับเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องมากเท่าแต่ก่อนอาจนำไปสู่ความรู้สึกเห็นแก่ตัว ขาดสำนึกทางสังคม ขาดคุณธรรมและความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ไม่ยอมรับค่านิยมที่ดีหรือที่ควรมาปฏิบัติ รักอิสระ ชอบการมีอำนาจ ความมั่งมีเงินทองและนิยมวัตถุมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้นเน้นความเจริญทางด้านวัตถุเป็นสำคัญ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการพัฒนาทางวัตถุต่าง ๆ นั้นคือบรรทัดฐานของความเจริญของสังคม เมื่อคนยึดถือค่านิยมที่ผิดในเรื่องวัตถุ จึงพยายามชวนชวายเป็นให้ได้มาซึ่งวัตถุเหล่านั้น ถึงแม้จะได้มาด้วยวิธีการไม่ชอบธรรม

ก็ตาม ในขณะที่สังคมเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้นแต่ด้านจิตใจกลับเสื่อมลง ความเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ ความกตัญญูที่กลับลดลง มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ผู้คนส่วนใหญ่ขาดระเบียบ
วินัย ทำอะไรได้ตามอิสระ สะดวกสบายลืมนึกถึงกฎเกณฑ์

ค่านิยมที่จำเป็นสำหรับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คือการ
รู้จักเลือกรับแทนที่จะปฏิเสธหรือยอมรับสิ่งแปลกใหม่ทั้งหมดโดยไม่มีเงื่อนไข นักเรียนและ
ประชาชนควรจะได้เรียนรู้ว่าควรใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการตัดสินใจเลือกรับหรือไม่รับ
นวัตกรรมหนึ่ง ๆ ค่านิยมยกย่องการทำงานหนักและความภูมิใจในผลที่ได้จากการทำงาน
หนักที่จะช่วยให้นักเรียนและประชาชนมีหลักที่มั่นคงขึ้นต่อการเผชิญหน้าสิ่งอำนวยความสะดวก
สบายด้านวัตถุและทุนนิยม ยังมีค่านิยมปลีกย่อยอีกหลายประการที่ควรได้รับการเห็น เช่น
การยอมรับกลุ่มบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชุมชนที่แตกต่างไปจากตนเอง ค่านิยมอนุรักษ์
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ค่านิยมเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคน
ถ้าคนในสังคมยึดค่านิยมที่ดีถูกต้องสังคมก็จะมีแต่ความเจริญ ความสงบร่มเย็น ดังนั้นใน
การจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึงปัญหาเหล่านี้ด้วย จะต้องคำนึงถึงว่าจะต้องจัดการศึกษา
เพื่ออบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ ต้องมีการกำหนดนโยบายหรือวางแผน
พัฒนาค่านิยมทางสังคมรวมทั้งจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นในการพัฒนาส่งเสริมค่านิยม
ที่ถูกต้องให้แก่ นักเรียน โรงเรียนจะต้องมีหน้าที่สร้างค่านิยมที่ดีที่ถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์
ความมีระเบียบวินัย ในตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน การถือความสำเร็จ
เป็นที่ตั้ง การมีเหตุผล การประหยัด การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
มีความจริงใจ ยึดมั่นในศีลธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องพึงระลึกเสมอว่าจะจัดการศึกษา
อย่างไรจึงจะสามารถให้นักเรียนมีความคิดเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในการที่จะ
เลือกค่านิยมที่ดีที่ถูกต้องมาประพฤติปฏิบัติได้ด้วยตนเอง จนกระทั่งเกิดความเคยชินจนเป็น
นิสัย

6. การเปลี่ยนแปลงทางด้านศาสนาและจริยธรรมและผลกระทบต่อการจัด

การศึกษา

ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาและจริยธรรมจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้น ชาวเมืองจะเหินห่างจากศาสนา การนับถือศาสนาจะเป็นอย่างฉาบฉวยหรือไม่ยึดมั่นกับเรื่องศาสนา เพราะความเชื่อทางศาสนาในชุมชนเมืองจะมีความหลากหลายมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่มีประชากรหลายวัฒนธรรมมารวมกัน (สุภาวงศ์ จันทวานิช 2529: 34) ในส่วนของประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธจะนับถือศาสนาอย่างฉาบฉวยหรือเป็นเพียงการนับถือศาสนาตามประเพณีเท่านั้น โดยไม่มีการแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจหลักศีลธรรมที่ถูกต้อง จะนับถือศาสนาตามประเพณีตามบรรพบุรุษ โดยไม่มีการศึกษาข้อเท็จจริงจากหลักคำสอนเท่าที่ควร การพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุ ผู้คนส่วนใหญ่ก็เป็นคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวจะถูกดึงออกจากวัด ศีลธรรมและคุณธรรม ขาดการเหลียวแลหรือเอาใจใส่เท่าที่ควร จะมีแนวโน้มที่จะมองเห็นความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมน้อยลง

สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนาจะต้องรับภาระหนักในการพัฒนาด้านจิตใจให้แก่ประชาชนและนักเรียนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพราะการพัฒนาในด้านนี้มีแนวโน้มที่จะล่าช้าหลังการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านวัตถุ และมีผลให้การเติบโตของชุมชนแห่งนี้เป็นไปโดยขาดวิญญานและขาดสติ ในแง่ของความเชื่อไม่ว่าประชาชนจะเป็นศาสนิกใดก็ตาม จะเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้หลักคำสอนของศาสนาเหล่านั้นได้แพร่หลายไปอย่างมั่นคงและลึกซึ้ง เพื่อให้ประชาชนมีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เน้นให้เห็นความไร้ประโยชน์ของการยึดถือเพียงพิธีกรรมมากกว่าหลักธรรม ศาสนสถานควรมีจำนวนเพียงพอและมีหน้าที่ในการช่วยให้ประชาชนได้ผ่อนคลายความเครียดจากชีวิตที่เร่งรัด แสวงหาความสงบทางจิตใจ สถาบันการศึกษาควรเน้นการสอดใส่ความคิดเกี่ยวกับความหมายของชีวิต ความสันโดษ การหลีกเลี่ยงการบริโภคเกินความจำเป็นและความเมตตากรุณา การ

เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกแก่พระสงฆ์และครูเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้บุคคลสองกลุ่มนี้ทราบทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การจัดอบรมเพื่อให้พระสงฆ์และครูมีความพร้อมมากขึ้นในการฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจของประชาชนในพื้นที่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช 2529: 42-43)

7. การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีผลทำให้วัฒนธรรมของคนในพื้นที่ที่เข้ามาเห็นแบบแผนความเป็นอยู่ของสังคมสมัยใหม่ สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลมากขึ้น ถ้าควบคุมไม่ได้จะส่งผลร้ายต่อการรับวัฒนธรรมใหม่ โดยขาดการเลือกสรรกรอง มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยจะมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ถ้าหากไม่มีการสืบทอดมรดกวัฒนธรรม ความเป็นมา สถานที่ทางประวัติศาสตร์ก็จะถูกละเลยและลืมนำไปในที่สุด จะมีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จะเกิดความต้องการที่จะจัดตั้งสถานศึกษานานาชาติขึ้น ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 ง: 20)

จากการที่บทบาทของสื่อมวลชนจะสำคัญมากขึ้น จึงควรมีการวางแผนเพื่อใช้สื่อมวลชนในการให้การศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการเผยแพร่ความคืบหน้าของโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในการถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์สำหรับพื้นที่นี้ สื่อมวลชนของท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์วิทยุ ควรมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทให้รู้จักและยอมรับคุณค่าของกันและกัน

สำหรับชาวชนบท การให้การศึกษาและการสร้างโอกาสให้ชาวชนบทในพื้นที่ที่สามารถพึ่งตนเองได้ รู้จักประสานประโยชน์จากระบบทุนนิยมในชุมชนเมืองและป้องกันตนเองมิให้ถูกดึงดูดเข้าไปและถูกรีดประโยชน์จากระบบทุนนิยมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หากไม่มีการเห็นและการป้องกันก็จะทำให้การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้นเป็นการส่งเสริมให้คนรวยเอาเปรียบคนจนได้มากขึ้น ให้ชาวเมืองรีดประโยชน์จากชาวชนบท ชาวชนบทจึงจำเป็นต้องได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งเป็นพิเศษเพื่อป้องกันมิให้เกิดสภาพดังกล่าว ชาวชนบทควรได้รับการศึกษาที่เน้นให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง และในความเป็นเกษตรกร มองความเจริญอย่างรวดเร็วของชุมชนเมืองได้อย่างมั่นคง เยือกเย็น ควรมีการให้การศึกษาแก่เกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางการผลิตแบบพึ่งพาตนเอง เช่น การเกษตรกรรมแบบผสมผสานและพึ่งพาตนเองในวงจรระดับครัวเรือน ซึ่งได้แก่ การผลิตจำนวนไม่มากเกินไป และผลิตให้หลากหลายเพียงพอแก่การบริโภคเองหรือหมุนเวียนออกขายโดยไม่ต้องตกเป็นเบี้ยล่างของพ่อค้าโดยสิ้นเชิง

นักเรียนในชุมชนเมืองควรได้เรียนรู้เรื่องชีวิตในชนบทและตระหนักในคุณค่าและคุณประโยชน์ที่ชุมชนมีต่อตน นักเรียนในชุมชนชนบทควรจะเรียนรู้ชีวิตในชุมชนเมืองและตระหนักว่าชีวิตและผลงานนั้นมีความสำคัญต่อเมือง ควรจัดหลักสูตรสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้รู้จักและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

8. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

การพัฒนาอุตสาหกรรมทุกประเภท ณ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้น มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทั้งนั้น ทั้งในรูปที่ก่อให้เกิดมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์ พืช และสัตว์ทั้งบนบกและในอากาศ โดยบางอุตสาหกรรมอาจมีกลิ่นเหม็น เพิ่มปริมาณสารพิษในอากาศ ฝุ่น บางอุตสาหกรรมเพิ่มปริมาณสารแขวนลอยในน้ำ เพิ่มอุณหภูมิ

ในแหล่งน้ำ เพิ่มความเค็มของแหล่งน้ำ ลดปริมาณออกซิเจนในน้ำหรือเพิ่มความขุ่น
(เพนสัน เฉลิมวงศ์ 2525: 43)

การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คาดว่าจะก่อให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษ (Pollution) ซึ่งครอบคลุมปัญหาอากาศเสีย น้ำเสีย กากของเสีย เสียงรบกวน และอันตรายในสถานประกอบการ ความรุนแรงของแต่ละด้าน แต่ละชนิดของมลสารก็จะแตกต่างกันออกไป นับตั้งแต่ก่อให้เกิดเพียงเหตุรำคาญไปจนถึงอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังมีผลต่อเนื่องจากกิจกรรมขนาดใหญ่ ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการก่อสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ เพื่อรองรับการดำเนินงานของอุตสาหกรรม ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบ ซึ่งถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสมย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนในบริเวณข้างเคียงและผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผลเสียที่อาจเกิดขึ้นต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

การพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะก่อให้เกิดมลพิษทั้งที่เป็นของเหลวและของแข็ง มลพิษของเหลวจะถูกระบายลงสู่ทะเลและอาจซึมลงสู่น้ำบาดาลใต้ดิน มลพิษของแข็งจะทำให้เกิดอากาศเสีย ลมมรสุมจะพัดพามลสารเหล่านี้ไปสู่ชุมชนใกล้เคียงได้ ระบบนิเวศน์วิทยาจะได้รับผลเสีย สัตว์น้ำ ชีววิทยาในน้ำและนกจะถูกกระทบกระเทือนเป็นผลเสียโดยตรงในระยะยาวทำให้อ่าวไทยซึ่งปกติมีความอุดมสมบูรณ์เพราะระบบนิเวศน์วิทยาที่เหมาะสมเกิดสภาพขาดสมดุล (ไกรยุทธ ชีรตยา คีรินทร์ และสุวัฒนา ชาติานิติ 2526: 131) จากการวิจัยของทั้ง JICA (Japan International Cooperation Agency 1985: 53) และ Coopers and Lybrand (1982: 48) ได้กำหนดให้พื้นที่สีเขียวเป็นบริเวณใหญ่เพื่อให้เป็น Buffer Zone ระหว่างเขตอุตสาหกรรมกับเขตพื้นที่อาศัย นอกจากนี้ในระดับจุลภาคควรมีการวางแผนพื้นที่สีเขียวให้กระจุกกระจายอยู่ให้มากที่สุด เพื่อช่วยถ่วงดุลย์กับมลพิษที่จะเกิดขึ้นและเพื่อให้บริเวณที่พำอาศัยมีความร่มรื่นน่าอยู่ เป็น

การป้องกันที่จะเกิดสภาพที่ไม่พึงประสงค์

นอกจากนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล
ตะวันออกยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีก เช่น ป่าชายเลนที่คาด
ว่าจะถูกทำลายสูงขึ้น อันเนื่องมาจากการที่มีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่
นี้เพิ่มขึ้น ประการซึ่งถูกทำลายจากตะกอนขุ่นในน้ำหรือมลพิษทางน้ำและยังมีผลต่อแหล่ง
เพาะพันธุ์สัตว์น้ำตามธรรมชาติอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
2531: 12)

เพื่อแก้ปัญหาหลากหลายต่าง ๆ การให้การศึกษากับประชากรทุกระดับจะต้อง
เน้นความสำคัญของการรักษาระบบนิเวศและการปฏิบัติเพื่อรักษาระบบนิเวศนี้ ตลอดจน
การร่วมกันรักษามาตรการของการควบคุมระบบนิเวศของประชาชนโดยเฉพาะเรื่องน้ำ
การใส่เนื้อหาเรื่องระบบนิเวศในหลักสูตรประถมศึกษานับว่าเป็นสิ่งจำเป็น (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 ง: 26)

โดยสรุป การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นเมืองอุตสาหกรรม
มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ในบริเวณนั้น ซึ่งมีทั้งผลด้านบวกและผลด้านลบ
ด้านบวกก็เช่น มีการคมนาคมสะดวก มีสาธารณูปโภคพร้อม ทางด้านลบก็เช่น ปัญหาสภาพ
แวดล้อมเป็นพิษเป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าผลทางด้านลบจะมีมากกว่าทางด้านบวก
จึงสมควรที่จะช่วยกันหาวิธีการป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ ก่อนที่จะเป็นตัวการก่อให้เกิดความ
เสียหายและอันตรายต่อไป จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ทันกับ
การเปลี่ยนแปลง มิให้ตกเป็นเหยื่อของภาวะความทันสมัย ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงผลได้
ผลเสียของการรับความเจริญนั้นเข้ามา สามารถเลือกรับแต่เฉพาะสิ่งที่มีประโยชน์ และ
ช่วยกันป้องกันสิ่งที่เป็นโทษมิให้เกิดขึ้น ตลอดจนพิจารณาจัดการศึกษาให้สอดคล้องการ
เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยที่ต้องใช้ความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน

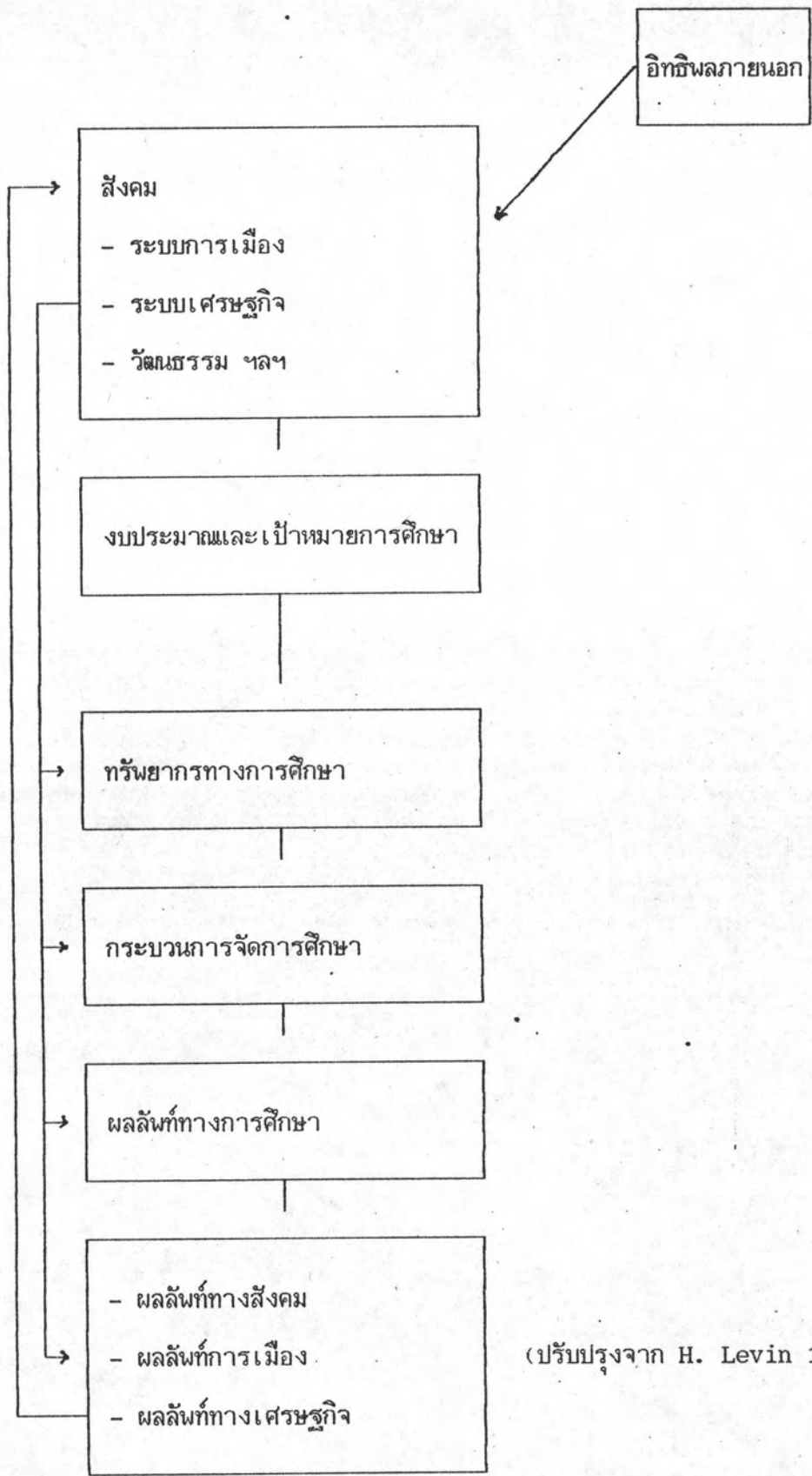

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จและเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าตามที่พึงประสงค์นั้น ปัจจัยสำคัญนอกเหนือจากวัตถุดิบ เงินทุน และเทคโนโลยีก็คือประชากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาประชากรให้มีความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก การศึกษาจะมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศเพียงใดขึ้นอยู่กับทิศทางและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ประสานสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือระบบอื่น ๆ อันได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง เป็นต้น (พรทิพย์ สุวรรณโรจน์ 2532: 54)

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลกได้เข้ามามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและค่านิยมของคนไทยในชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในชาติ ให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น มีคุณธรรม รู้จักเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถสร้างเทคโนโลยีด้วยตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2531: 1 อ้างถึงในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2531: 189)

ความสัมพันธ์ระหว่างศึกษากับระบบโครงสร้างอื่น ๆ ในสังคมนั้นอาจแสดงให้เห็นได้โดยแผนภูมิดังนี้

(ปรับปรุงจาก H. Levin 1976)

จะเห็นได้ว่าการกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาที่เชื่อมโยงถูกกำหนดด้วยข้อจำกัดทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การจัดการศึกษาของสังคมนั้นจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาของสังคมนั้นนั่นเอง และปรัชญาของสังคมนั้นก็มิพื้นฐานมาจากโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ลักษณะความสัมพันธ์นี้เป็นจริงทุกสังคมไม่ว่าสังคมแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกันในด้านระบบโครงสร้างอย่างไร (อุทัย ดุลยเกษม 2526: 13)

การศึกษามีบทบาทอย่างสูงที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงบทบาทของการศึกษาในระดับต่าง ๆ 5 ระดับ คือ (ลีปปพันธ์ เกตุทัต 2526: 72-74)

1. ระดับโลก การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิชาการจะก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ศาสตร์ว่าด้วยข้อมูล (Informatics) จะเป็นหัวใจสำคัญ การประมวลข้อมูล (Microprocessing) และการติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมจะเป็นหัวใจสำคัญของวิถีชีวิตในอนาคต การปรับตัวของสังคมอุตสาหกรรมไปเป็นสังคมข้อมูล จะเป็นปัญหาสังคมอันยิ่งใหญ่ ทั้งในประเทศในโลกรตะวันตกและประเทศกำลังพัฒนา การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมรับและนำสังคมในด้านนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่ง

2. ระดับชาติ สภาพประชากร การเพิ่มประชากร การย้ายถิ่นฐานของประชากรและประชากรต่างวัฒนธรรม เป็นหัวใจสำคัญอันเป็นตัวกำหนดพื้นฐานด้านการศึกษา การศึกษาในระดับนี้จะต้องมุ่งสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นของประชากรทั้งประเทศโดยที่จะต้องจัดการศึกษาให้เข้าใจถึงสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ การเพิ่มผลผลิต การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และให้ความเข้าใจซาบซึ้งในสภาพสังคม ศิลปวัฒนธรรม ยึดมั่นในศาสนาธรรม อีกทั้งจัดการศึกษาโดยให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. ระดับจังหวัด ในปัจจุบันการจัดวางระบบต่าง ๆ ของราชการ รวมอำนาจสู่ศูนย์กลางในส่วนกลางซึ่งมีปัญหามากมาย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกรอบ

และกระจายอำนาจออกไปยังระดับจังหวัด ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับจังหวัด จำเป็นจะต้องมีความเข้าใจสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด สภาพสังคม ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา พยายามหาทางส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการศึกษา

4. ระดับสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาเพราะเป็น แหล่งรวมความรู้และวิทยาการ การอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนถึงสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนหรือในห้องปฏิบัติการ กับชีวิตจริงรอบ ๆ สถานศึกษา การระดมทรัพยากรและสรรหากำลังจากชุมชนรอบ ๆ สถานศึกษามาช่วยสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนโดยรอบ

5. ระดับครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน การเรียนรู้ของมนุษย์นั้น เป็นไปได้ในสองลักษณะ โดยอาจเรียนรู้เองจากประสบการณ์การได้ยินได้ฟัง ได้เห็น ได้อ่าน และได้คิด หรืออาจเรียนรู้จากครูอื่นเป็นผู้ที่ประมวลความรู้และชี้แนวคิดให้ การเรียนรู้ของนักเรียนมิใช่มาจากครูแต่ผู้เดียว แต่จากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เพราะ นักเรียนด้วยกันย่อมประสบปัญหาในการเรียนรู้คล้าย ๆ กัน เมื่อผู้หนึ่งเรียนรู้ เริ่มเข้าใจ ก็จะสามารถช่วยเหลือเพื่อนได้ว่าปัญหาอยู่ที่ใด ผู้อื่นก็สามารถข้ามพ้นปัญหาไปได้

หน้าที่ของการศึกษา

การศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐใช้ในการ พัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน การศึกษาจะช่วยทำให้สังคมดีขึ้น และบุคคลที่อยู่ในสังคมมี ความสุขสบายขึ้น โดยที่การศึกษาจะต้องทำหน้าที่อย่างน้อย 6 ประการ คือ (ก่อ สวัสดิพานิชย์ 2526: 8)

1. ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่อนุชน เช่น การถ่ายทอดภาษา จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ให้แก่นักเรียนซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมต่อไป
2. นำความคิดใหม่วิธีการใหม่มาสู่สังคม เช่น การศึกษาจะส่งเสริมให้ ประชาชนมีความรู้ และมีแนวปฏิบัติใหม่เกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัย ความเป็นอยู่ วิธี

ประกอบกิจการใหม่ ๆ เป็นต้น

3. สร้างเสริมความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม เช่น สร้างเสริมความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม โดยการสอนให้เด็กเรียนรู้จักประชาธิปไตย และการดำรงตนอยู่ในสังคมประชาธิปไตย

4. ส่งเสริมพัฒนาการของบุคคล ให้เจริญก้าวหน้าไปตามวิถีชีวิตของเขา ระบบการศึกษาได้ส่งเสริมให้บุคคลเจริญตามวิถีทางที่ประชาชนต้องการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

5. ต้องฝึกฝนอาชีพให้แก่เยาวชนและประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งระบบการศึกษาไทยก็ได้มุ่งฝึกฝนให้ประชาชนมีทักษะในการประกอบอาชีพมาเป็นเวลานานจนถึงทุกวันนี้

6. ช่วยครอบครัวในการเลี้ยงดูเด็ก การจัดการศึกษามีส่วนช่วยเลี้ยงดูเด็ก ทั้งนี้เพราะเด็กจะมีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนถึงวันละ 8 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย และจะอยู่ตั้งแต่เริ่มเข้าชั้นเด็กเล็กหรืออนุบาลจนกระทั่งจบปริญญา ดังนั้นจึงถือได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษา

ภาวะของการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ระบบการศึกษาไทยได้ประกาศเจตนารมณ์ว่าจะทำให้เกิดความเสมอภาคการศึกษาตลอดชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้ชุมชนมีส่วนร่วม ฯลฯ และปรากฏว่าภาวะการศึกษาไทยในปัจจุบันได้ถูกดึงดูดมาอยู่ใต้ความครอบงำของระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สุนทร สุนันท์ชัย (2531: 53-59) ได้เสนอข้อสังเกตดังนี้

1. การแข่งขันแบบแพ้คัดออก ซึ่งเป็นการตอบสนองระบบเศรษฐกิจที่ต้องการคนจำนวนน้อยแต่เก่งกล้าสามารถไปทำงานในภาคเศรษฐกิจใหม่ เพราะภาคเศรษฐกิจถึงแม้จะลงทุนสูงและผลิตได้มาก แต่ก็ไม่ได้จ้างแรงงานคนเท่าใดนัก เนื่องจากได้ใช้เครื่องจักรกลอัตโนมัติมากขึ้น

2. ความสำคัญของการเรียนในระบบโรงเรียนยังคงมีเหนือกว่าการเรียนนอกโรงเรียน คนส่วนใหญ่ยังนิยมคุณค่าของประกาศนียบัตรจากโรงเรียนอย่างเหนียวแน่นไม่

เสื่อมคลาย การศึกษานอกโรงเรียนก็ยังเป็นทางเลือกสุดท้ายอยู่ ประสบการณ์จากการทำงานการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม ยังไม่ได้นำมาปรับใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เพื่อรับประกาศนียบัตร หากจะมีบ้างก็ยังมีน้อยมาก ระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนต่อยังนิยมการทดสอบในกระดาษ ได้ยังผลให้การศึกษายังเป็นไปในรูปเดิม

3. หลักสูตรเน้นหนักเตรียมคนเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจใหม่ สำหรับภาคเศรษฐกิจดั้งเดิมจะเพียงกำหนดเป็นพิธี ถึงแม้หลักสูตรจะวางไว้กว้างให้สามารถเลือกแผนการเรียนได้หลายแบบ แต่ก็มักจะมาแย่งกันเรียนเน้นวิชาการ เพราะเป็นเส้นทางไปสู่ภาคเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนสูง ทั้งคนที่ไม่เหมาะสมไว้เรียนหลักสูตรที่เน้นชนบทซึ่งจะได้ผลตอบแทนต่ำ

4. การศึกษาพรากคนจากชุมชนเดิม การศึกษาซึ่งถูกกำหนดให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกสรรแรงงาน จึงมักจัดการศึกษาให้เหมาะสมที่จะส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนไปสู่ภาคเศรษฐกิจใหม่ ดังนั้นผู้เรียนจึงมักเป็นคนสมัยใหม่ นิยมเมือง ชุมชนชีวิตแบบเมือง และคิดจะออกจากชุมชนท้องถิ่นเดิม ซึ่งเขาไม่สามารถจะอยู่ได้อย่างสบายใจ

5. การศึกษามุ่งสร้างควมทันสมัยโดยไม่นำพาพื้นฐานวัฒนธรรมเดิม การมุ่งสร้างควมทันสมัยให้คน ซึ่งเป็นการลอกเลียนแบบวิถีชีวิตในเมืองและภาคเศรษฐกิจใหม่ จึงทำให้พื้นฐานวัฒนธรรมเดิมถูกแทรกแซงอย่างหนัก จนบางอย่างสูญสลายไป เมื่อผู้จบการศึกษาไม่สามารถจะปรับตัวกับชุมชนเดิมได้ ก็จะทำให้สร้างปัญหาให้แก่ชุมชนเดิมมากยิ่งขึ้น และในที่สุดก็นำความแตกสลายมาสู่ชุมชน

6. การศึกษาสร้างควมแปลกแยกแก่สมาชิกของชุมชน การศึกษาไม่ได้สร้างควมกลมกลืนระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ทำให้คนเหมาะสมกับชุมชนของตน แต่ทำให้เกิดการแปลกแยกแก่คนในชุมชน คนเหล่านี้จะไม่มีควมเหมาะสมที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม

ต่อไป ต้องหาทางคืนรนออกมาสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ ดังนั้นชุมชนก็จะอ่อนแอลง ขาดพลังที่จะ
สร้างสรรค์ให้เข้มแข็งขึ้นในทุก ๆ ด้าน

7. การศึกษาทำลายการพึ่งตนเอง วิธีชีวิตในชนบทเป็นวิถีชีวิตแบบผลิตเอง
บริโภคเอง มิได้เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือเพื่อส่งออกเป็นสำคัญ ดังนั้นชาวชนบทจึง
สามารถพึ่งพาตนเองได้ระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีเศรษฐกิจแบบตลาดเข้ามา การผลิตเพื่อ
จำหน่ายได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ ซึ่งจะต้องมีการผลิตเฉพาะอย่างและให้ได้ปริมาณมาก
ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเผชิญกับอัตราการเสี่ยงสูงจากการตลาดที่ไม่มีความแน่นอน ทำให้
ชาวชนบทซึ่งเป็นผู้ถือครองที่ดินขนาดจำกัดพึ่งพาตนเองไม่ได้ในความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ
การศึกษาในปัจจุบันนี้เมื่อมุ่งรับใช้ระบบเศรษฐกิจทันสมัย กลายเป็นเครื่องกรองเยาวชน
เข้าสู่เศรษฐกิจทันสมัย ย่อมจะต้องหันเหเยาวชนไปสู่ทิศทางนอกชุมชนที่จะมีอนาคตสดใส
กว่า หรือหากอยู่ในชุมชนก็กลายเป็นผู้สมคบกับระบบผลิตทันสมัย โดยการประสิทธิ์ประสาท
วิธีการผลิตแบบใหม่เพื่อการแลกเปลี่ยน โดยเหตุนี้จึงทำให้อีกวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง
ลดน้อยลงและกลายเป็นการพึ่งพาตนเองไม่ได้ต่อไป

8. การศึกษาสร้างระบบราชการแบบศูนย์รวมอำนาจอันเมหิมา ระบบราชการ
ของการศึกษาใหญ่กว่าระบบราชการใด ๆ แต่ภารกิจของการศึกษามุ่งพัฒนาคนให้เหมาะสม
กับชุมชนจึงมีลักษณะหลากหลายแตกต่างกันไปแต่ละแห่ง จะเกณฑ์ให้คนเรามีทุกอย่างเหมือน
กันหาได้ไม่ ดังนั้นระบบราชการแบบศูนย์รวมอำนาจอันเมหิมาน่าจะไม่เหมาะสมกับภาคชนบท
ประชาชนชาดการมีส่วนร่วมและส่วนกระแสการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน

9. การศึกษาสร้างคนให้เป็นพิมพ์เดียวกัน เน้นหนักด้านความจำ หย่อนการคิด
แก้ปัญหาและสร้างสรรค์ การศึกษาในปัจจุบันนี้แม้ว่าจะประกาศตนว่าจะสร้างคนให้รู้จัก
คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น แต่ความจริงแล้วในภาคปฏิบัติกลับสอนให้เรียนเนื้อหาอย่าง
เดียวกัน ใช้วิธีการทดสอบซึ่งเรียกร้องสัมฤทธิภาพทางด้านความจำ และสมรรถภาพทาง
สมองขั้นต้นมากกว่าการคิดแก้ปัญหาและสร้างสรรค์

ปัญหาสำคัญของการศึกษาในปัจจุบัน

1. การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กจบ ป.6 โดยเฉพาะในชนบทยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ไม่สามารถสนองต่อการแก้ปัญหาการไม่เรียนต่อของเด็กได้เท่าที่ควร
2. การจัดบริการการศึกษาแก่บุคคลบางกลุ่มยังทำได้น้อย ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มอายุ 0-3 ปี เด็กกลุ่มอายุ 12-14 ปี ที่จบ ป.6 แล้วไม่ได้เรียนต่อ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชาวไทยต่างวัฒนธรรม และกลุ่มเด็กพิการ
3. การจัดแหล่งความรู้เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ยังมีน้อย โดยเฉพาะในชนบท อีกทั้งสื่อมวลชนยังเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่ประชาชนในทางที่ถูกที่ควรยังมีน้อยเช่นกัน
4. การผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศมีน้อย ในขณะที่ด้านอื่นยังมีอัตราส่วนสูงกว่าทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน
5. การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะกระบวนการเรียนการสอนยังเน้นการเรียนสาระความรู้ มากกว่ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ
6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ยังไม่สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะความสามารถในการสร้างงานเพื่อประกอบอาชีพอิสระ หรือผู้ประกอบการได้
7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน และประชาชน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง การสอนยังเน้นการเรียนรู้แบบท่องจำมากกว่าการอบรมที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง
8. การจัดการศึกษายังไม่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้การบริหารการศึกษายังไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน

การกำหนดนโยบาย การบริหารการศึกษาของชุมชนเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาในระดับจุลภาค โดยเฉพาะระดับจังหวัด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2531: 9-10 อ้างถึงในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2521: 187-188)

จะเห็นว่าประเทศไทยยังมีอุปสรรคในด้านการจัดการศึกษาอีกมาก จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการศึกษาการพัฒนาศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาในแต่ละสังคมย่อมจะแตกต่างกัน เมื่อสังคมใดเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาก็ย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

แนวคิดในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทศวรรษหน้า

เมื่อพิจารณาถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจของไทยที่เอื้ออำนวยให้การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและการเกษตร ได้ดีกว่าหลายประเทศ ดังนั้นการพัฒนาประเทศใน 10 ปีข้างหน้าควรเป็นก็คือ การพัฒนาอุตสาหกรรม การผลิตที่สามารถดึงเอาทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศมีอยู่มาผลิตเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายแก่ตลาดได้ (Resource-Based) ปรับปรุงการเกษตรกรรมให้พัฒนาขึ้นในรูปของเกษตรกรรมแนวใหม่และมีการเน้นหนักในด้านการบริการ โดยคำนึงถึงรากฐานทางศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการพัฒนาคอนจิงควรจะให้มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่กลมกลืนกับศิลปวัฒนธรรม ศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อม ให้ส่งเสริมการกินพอดี อยู่พอดี ควรรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมมากกว่าตนเอง การจัดการศึกษาควรจัดเพื่อสร้างให้คนเก่ง คนดี และสามารถจัดการ รวมอยู่ในตัวคนเดียวกัน (แสวง ปิ่นมณี 2532: 49)

แนวคิดในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน

อนาคตนั้น ได้มีผู้เสนอแนะแนวคิดไว้หลายด้านด้วยกันคือ

จี้ระ หงส์ลดารมภ์ (2532: 122-123) ได้กล่าวถึงยุทธวิธีที่จะเสริมสร้างคุณภาพและพัฒนาผู้มีการศึกษาให้เหมาะสมและตอบสนองกับโลกของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. การเสริมสร้างผู้มีการศึกษาให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้จบการศึกษาออกไปสามารถดำเนินชีวิตในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการทำงานได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

2. การเสริมสร้างผู้มีการศึกษาให้สามารถรับรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว สำหรับสังคมที่กำลังก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ประสิทธิภาพในการผลิต เป็นเรื่องสำคัญ เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ถูกนำมาใช้ในขบวนการผลิตมากขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตและลดต้นทุนการผลิตลง ผู้ที่จะสามารถแข่งขันในตลาดแรงงาน ได้จึงต้องมีความกระตือรือร้นและสนใจรับรู้และเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ เพื่อก้าวหน้าไปให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

3. การเสริมสร้างผู้มีการศึกษาให้มีความคิดริเริ่มและโลกทัศน์กว้างขึ้นในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ความคิดริเริ่มและการมีโลกทัศน์ที่กว้างเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดีและมีความสามารถในการพลิกแพลง คลี่คลายปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

4. การสร้างเสริมผู้มีการศึกษาให้มีความสามารถในการคิดปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ และหาวิธีทางที่จะปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

5. การเสริมสร้างความสามารถพิเศษและความรู้เฉพาะ ซึ่งตลาดแรงงานในปัจจุบัน นอกจากจะมีการแข่งขันสูงเนื่องจากอุปทานแรงงานแล้ว ยังเป็นตลาดที่มีข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย ความสามารถพิเศษต่าง ๆ เช่น ความสามารถทางด้านภาษา

ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ นอกเหนือไปจากความรู้เฉพาะด้าน จึงช่วยให้
ผู้มีการศึกษามีความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานมากขึ้น

6. เสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้มีการศึกษา เช่น ความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์
ความสมบูรณ์ของร่างกาย และความคล่องตัวในการทำงาน เป็นต้น เมื่อสร้างความเชื่อมั่น
ตนเองและคุณลักษณะของผู้มีการศึกษาตามความต้องการของนายจ้าง

7. เสริมสร้างทักษะด้านการวางแผนและลักษณะการเป็นผู้นำไปสามารถมี
ความคิดการณ์ไกลและกล้าตัดสินใจในหน้าที่การงานและปัญหาที่เกิดขึ้น

แสง ปิณฑิ (2532: 50-52) ได้เสนอว่าการจัดการศึกษาในอนาคต ควร
ยึดหลัก 3 ประการ ดังนี้คือ

1. หลักของความสอดคล้อง การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย
การพัฒนาศุภคคคและการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยคำนึงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันและในอนาคต
กล่าวคือควรพัฒนาศุภคคคให้มีความเป็นมนุษย์ ให้รู้จักปรับตัวได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม
ของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยยังเห็นคุณค่าของคุณธรรม
ศีลธรรม และวัฒนธรรมไทย แม้ว่าจะมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกจากการเป็น
เมืองเปิด

2. หลักของความหลากหลาย การจัดการศึกษาจะต้องยืดหยุ่นและมีรูปแบบที่
หลากหลายมากขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างและ
ความหลากหลายของบุคคล ท้องถิ่น ชุมชน และสถาบัน โดยที่ท้องถิ่น ชุมชน และสถาบัน
สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาของตนเอง การจัดการศึกษาต้องเหมาะสมกับแต่ละ
บุคคลด้วย โดยให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเอง และปรับตัวได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง
ของสังคม

3. หลักของความสมดุล การจัดการศึกษาจะต้องมีความสมดุลระหว่างความรู้
ที่เป็นสากลหรือความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งหากมีการเชื่อมโยงและการเรียนรู้
ซึ่งกันและกัน การศึกษาสมัยใหม่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความทันสมัยให้แก่ภาคสมัย

ใหม่และภาคชุมชน ในขณะที่เดียวกันการรู้จักตนเองและสังคมที่แวดล้อมอันเป็นฐานความรู้ของชุมชนจะช่วยให้เกิดความสุขในเชิงความรู้และวิชาการ ไม่เกิดการถลำไปข้างใดข้างหนึ่ง โดยสถาบันในท้องถิ่นจะเป็นตัวเชื่อมโยงกับชุมชนในการให้การศึกษาและเรียนรู้จากชุมชน ในทำนองเดียวกันสถาบันในเมืองต้องเชื่อมโยงกับสถาบันชุมชนในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังต้องมีความสมดุลระหว่างสาขาวิชาการศึกษาระหว่างวิทยาศาสตร์กับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การพัฒนาความคิดสติปัญญากับเทคนิคและวิธีการ รวมถึงการพัฒนาระหว่างสาขา

วิวัฒน์ชัย อัครถาวร (2531: 89-91) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาในอนาคตว่าควรประกอบด้วยแนวคิดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความสัมพันธ์กับสังคม ชีวิต และสิ่งแวดล้อมมนุษย์อย่างเป็นจริง ถ้าระบบการศึกษาจัดไม่ผสมกลมกลืนกันก็จะเกิดความสับสนคลอน ไม่ตอบสนองมนุษย์ และอาจทำลายคุณค่าที่พึงามของมนุษย์ และอาจจะพังทลายด้วยสถานการณ์ชาติศรีทธา
2. การศึกษาควรสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบัน ทั้งยังสามารถเตรียมรับมือกับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนทำหน้าที่ในการชี้นำทางสังคมได้ด้วย
3. การศึกษาควรสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางการพัฒนาให้เกิดขึ้นทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ เป็นการสร้างเสาเอกในการพัฒนา 3 ประการ คือ คน เทคโนโลยี และเกษตรภาคชนบท เพื่อการพัฒนาเป็นไปแบบสมดุล
4. การศึกษาควรสามารถปลูกฝังให้คนปรารถนาจะอยู่อย่างผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมนุษย์ชาติ ทั้งยังสนับสนุนการสร้างสมดุลระหว่างความมั่งคั่งทางวัตถุกับสันติภาพทางจิตใจได้ด้วย

สุนทร สุนันท์ชัย (2531: 61-65) ได้เสนอแนะที่จะปรับการศึกษาไทยในอนาคตให้เหมาะสมแก่ความเป็นจริง และเป็นประโยชน์แก่คนในวงกว้างในสังคมไทย ดังนี้

1. ลดการรับใช้ภาคเศรษฐกิจใหม่สนใจภาคชนบทให้มากขึ้น การศึกษาควร จะลดการทำตัวเป็นเครื่องกรองเพื่อคัดคนสามารถไปป้อนนอกชุมชน แต่ควรจะให้ ความสนใจแก่ชุมชนนั้น ๆ เองให้มากขึ้น
2. ปรับหลักสูตร เนื้อหาสาระให้สนับสนุนทางการพัฒนาชนบท ให้คนชนบท มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำหลักสูตร
3. กระจายอำนาจคืนการศึกษาแก่ชุมชนเดิมซึ่งเคยจัดการศึกษามาก่อน เช่น วัด ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์การต่าง ๆ ซึ่งสามารถให้การศึกษที่สอดคล้อง กับชุมชนได้มากที่สุด หรือถ้ายังจะส่งอำนาจไว้ก็ควรใช้วิธีพัวพันครึ่งทาง โดยให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ผู้ปกครองบอกว่าต้องการอะไร แล้วนำมาวิเคราะห์จัด ทำเป็นหลักสูตร
4. สร้างการศึกษาชุมชนบนพื้นฐานวัฒนธรรมเดิม ประชาชนจะได้มีสิ่งผูกพัน จิตใจให้กลมเกลียวกัน และภาคภูมิใจในมรดกของบรรพบุรุษที่ตกถึงปัจจุบันจะทำให้มีความ รักชาติบ้านเมือง
5. ลดความสำคัญของการศึกษาในห้องเรียน ส่งเสริมการศึกษานอกห้องเรียน ประสานสัมพันธ์การศึกษาทั้ง 2 ระบบ ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ให้มีผลในทางปฏิบัติ เกิดขึ้นจริง
6. ส่งเสริมระบบการศึกษาตลอดชีวิต ให้การศึกษาต่อเนื่องแก่มวลชน หลัง จากจบการศึกษาไปแล้วบุคคลจะสามารถหาความรู้เพิ่มเติมจาก แหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้ 2 แหล่ง คือ สื่อสารมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ กับชุมชน ถ้าสามารถจัดให้ที่ดีก็จะ เป็นแหล่งความรู้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดและให้การการศึกษา
7. เน้นผลิตผลทางการศึกษาให้รู้จักคิดมากกว่าจำ การศึกษาจะเป็นประโยชน์ นำไปปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ชุมชนและในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถ ประยุกต์ความรู้นั้นให้เหมาะสม
8. พัฒนาปรัชญาการศึกษาซึ่งเหมาะสมกับชนบทไทย ซึ่งควรแจแสวงจาก ค่านิยมพื้นฐานของชาวบ้าน สถาบันชีวิตความเป็นอยู่ วิธีการดำรงชีวิตที่ต้องการความ

ยึดหยุ่น การปรับใช้ความรู้กับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ การยอมรับนับถือ และร่วมมือกันในชุมชน การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ดังนั้นการนำเอาปรัชญาการศึกษาแบบจักรกล นิยมมาใช้ในชนบท จึงไม่มีความสอดคล้องกัน

9. เน้นจิตสำนึกพึ่งพาตนเองในการพัฒนาชนบท และพัฒนาตามพื้นฐาน ศักยภาพ ของชนบท โดยไม่พึ่งพาทายนอกเกินไปหรือลอกเลียนวิชาการของอุตสาหกรรม และวิถีชีวิต แบบทันสมัย ย่อมทำให้ชาวชนบทเพิ่มความเสียเปรียบยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2531: 189) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบใน การจัดการศึกษาของประเทศ ได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาในอนาคต ดังนี้

1. จัดความรู้หนังสือและให้ประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้นถึงระดับ มัธยมศึกษาหรือขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็น 9 ปี
2. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกระดับ ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์สำหรับ สร้างและพัฒนาเทคโนโลยีขั้นใช้เองภายในประเทศ และมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระของ หลักสูตรพัฒนาครูผู้สอน และจัดหาทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
3. เร่งรัดการผลิตกำลังคนในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้าง การพัฒนาประเทศในอนาคต รวมทั้งการดำเนินการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชนบท
4. เร่งรัดการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในชนบททุกรูปแบบเพื่อให้ความรู้ ความสามารถในการพัฒนาชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ตลอดจนพัฒนาและอนุรักษ์ ทรัพยากร สภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าของสังคมชนบท
5. ขยายบริการการศึกษาที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาและไม่ได้เรียนต่อ กลุ่มนิกรในลักษณะต่าง ๆ และ กลุ่มชาวไทยต่างวัฒนธรรม

6. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานเพื่อประกอบอาชีพอิสระหรือผู้ประกอบการได้

7. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ปลูกฝังคุณลักษณะให้รักการทำงาน ขยันขันแข็ง รับผิดชอบการงาน มีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา ซึ่งเป็นค่านิยมที่เป็น ประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศ

8. ส่งเสริมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน โดยเน้นการปฏิบัติและความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว และสถาบันทางศาสนา ในการอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด

9. จัดและส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชน รู้จักค้นคว้าใฝ่หาความรู้ และมีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็เร่งรัดการ พัฒนาหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

10. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชน มีเสรีภาพในการ ดำเนินการด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สามารถสร้างงานเพื่อประกอบอาชีพอิสระหรือเป็นผู้ประกอบการได้ โดยอาศัยวิธีการพึ่ง ตนเองในด้านทรัพยากร

11. ส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยรัฐให้ความ ร่วมมือและสนับสนุนทางด้านวิชาการ การนิเทศ และการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น

12. ปรับปรุงการบริหาร การวางแผนการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร โดย ให้อยู่ในความรับผิดชอบของจังหวัดและสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจัดทำมาตรการ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารการศึกษาของชุมชน ให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น

13. การดำเนินการให้สื่อมวลชนต่าง ๆ อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และ โทรทัศน์ ได้ตระหนักและยอมรับในหน้าที่ของการเป็นผู้ให้ความรู้ที่มีสาระประโยชน์แก่

ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ผู้เป็นแม่ ผู้ดูแลเด็กและผู้สูงอายุ

ธีระชัย ปุณฺณโชติ (2532: 4-7) ได้เสนอแนวคิดในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ มีสังคมที่สงบสุขตามสมควร ควรมีหลักการและแนวทางดังต่อไปนี้

1. ประชาชนทุกคนจะต้องรู้หนังสือ เพื่อจะได้มีความสามารถที่รับรู้ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ควรมีความรู้ภาษาต่างประเทศตามสมควรอย่างน้อยหนึ่งภาษา เนื่องจากในอนาคตเราก็คงต้องเปิดประเทศมากขึ้น ติดต่อด้านขายกับต่างประเทศมากขึ้น

2. ประชาชนทุกคนจะต้องมีความสามารถคิดคำนวณอย่างน้อยเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

3. ประชาชนทุกคนควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับหนึ่งที่เราเรียกว่า Scientific Literacy กล่าวคือมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ตระหนักในอิทธิพลและความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อมนุษย์และสภาพแวดล้อม และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมประชาชนให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. การจัดหลักสูตรที่ต้องเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับที่ใช้งานได้ กล่าวคือนอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดีแล้ว จะต้องให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในกิจการงานหรือชีวิตประจำวันของตนได้ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการจัดการศึกษาในโรงเรียนควรจะต้องจัดทั้งวิทยาศาสตร์ศึกษาและเทคโนโลยีศึกษา

ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการเตรียมทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีของเราขึ้นเองในอนาคตต่อไป

5. ในระบบอุตสาหกรรมต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) ซึ่งจะให้ผลผลิตสูงกว่าการให้คน ๆ เดียวทำทุกอย่างหรือทุกด้าน การจัดหลักสูตรการศึกษาจึงจะต้องจัดให้คนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยในโรงเรียนควรมีการสอนทักษะบางอย่างที่จำเป็นสำหรับงานที่ต้องการความชำนาญพิเศษบางอย่าง นอกเหนือไปจากการให้ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จะช่วยในการพัฒนาตนเองและชุมชน ซึ่งได้แก่ความสามารถในการคิดวิเคราะห์หาเหตุผล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความสามารถในการแก้ปัญหา

6. ในระบบอุตสาหกรรมต้องทำให้ได้มากที่สุด (Maximization) เช่นผลผลิตกำไร จำนวนลูกค้า ฯลฯ ดังนั้น การจัดหลักสูตรจึงต้องมีวิชาเกี่ยวกับการจัดการและการบริหารกิจการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลมากที่สุด

7. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศึกษาจะต้องจัดไว้ในหลักสูตรทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ การรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ขึ้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเหมาะสมและการสงวนรักษาไว้ไม่ให้หมดสิ้นไป การเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ การป้องกันปัญหาของมลพิษของสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องรู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ แต่ก็จะต้องไม่ให้เกิดการพัฒนานั้น ๆ เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระมัดระวังไม่ให้ทรัพยากรที่มีอยู่หมดสิ้นไป

8. ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจะต้องพยายามปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความซาบซึ้งกับศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย และมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติไทย ทั้งนี้เพราะในอนาคตจะมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น เปิดประเทศมากขึ้น การถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างประเทศก็จะมีมากขึ้นด้วย วัฒนธรรมของต่างชาติจะมีอิทธิพลต่อคนไทย โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนได้โดยง่าย ถ้าหากพื้นฐานทางการศึกษาด้านวัฒนธรรมของเขาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

9. ประชาชนจะต้องได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงปรารถนาของ

สังคม เช่น การไม่เอารอดเอาเปรียบผู้อื่น การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม มีวินัย มีความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อเวลา มี เมตตากรุณา ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้สังคมไทยในอนาคตเป็นสังคมที่สงบสุข ในการให้การ ศึกษาในด้านคุณธรรมและค่านิยมจึงควรแสวงหาวิธีการและกิจกรรมที่จะช่วยให้การพัฒนา คุณธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ได้ผล และเสนอแนะแนวการสอนแก่ครูให้สามารถนำไปปฏิบัติ อย่างจริงจัง

10. ประชาชนทุกคนจะต้องเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นทีม เพราะการทำงาน ในระบบอุตสาหกรรมไม่สามารถจะทำงานโดยลำพังได้ การทำงานของแต่ละคนจะต้อง สอดคล้องประสานสัมพันธ์กัน โดยตลอด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจะต้องเน้น กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มให้มาก

11. การศึกษาคควรส่งเสริมการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่เด็กและ เยาวชน ปลูกฝังเจตคติและค่านิยมของการพึ่งตนเอง รู้จักที่คิดริเริ่มสร้างงานของตนเอง ไม่หวังพึ่งแต่การรับราชการหรือทำงานกับเงินเดือนแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะใน อนาคตถ้าประเทศพัฒนามากขึ้น กิจกรรมและอาชีพใหม่ ๆ มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้มากมาย ถ้าบุคคลมีสติปัญญา มีความรู้และมีความสามารถ ก็สามารถที่จะเลือกประกอบอาชีพอิสระ ได้ตามพื้นฐานความรู้ความสามารถและความพร้อมของตน นอกจากนี้คนไทยในอนาคตควร จะเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้ใช้ ซึ่งการผลิตจำเป็นต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคคล เป็นอย่างมาก ดังนั้นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรเน้นการพัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ให้มากขึ้น

12. การจัดการศึกษาคควรคำนึงถึงบทบาทและความสำคัญของข้อมูลข่าวสารที่ จะมีต่อโลกในอนาคตในการประกอบธุรกิจการค้า การกระทำกิจการงานต่าง ๆ และ ดำรงชีวิตประจำวัน เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) จะมีความ สำคัญและมีบทบาทอย่างมากในโลกสมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าในประเทศที่มีความก้าวหน้าทาง อุตสาหกรรมและธุรกิจในเอเชียบางประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้เริ่ม ดำเนินการให้การศึกษากับประชาชนทุกเพศทุกวัยในการที่จะรู้จักแสวงหาและจัดเก็บข่าวสาร

ข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประกอบอาชีพและชีวิตประจำวัน และได้ตั้งเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนว่าจะเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนเป็นสังคมข้อมูล (Information Society) ได้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพราะเขาคาดการณ์ว่าในศตวรรษที่ 21 โลกจะย่างก้าวเข้าสู่โลกยุคข้อมูล (Information Age) ซึ่งเป็นยุคที่ข้อมูลและข่าวสารจะมีมากมายมหาศาล มนุษย์จำเป็นต้องมีวิธีการที่จะรับรู้และจัดการกับข้อมูลข่าวสาร และใช้ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ต่อกิจการงานของตน

โดยสรุปแล้วการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วตามความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงปลอดภัย เมื่อสภาพแวดล้อมเหล่านั้นเปลี่ยนไป นโยบายในการจัดการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อสนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในปัจจุบัน ตลอดจนการจัดหาวิธีการที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในอนาคตอีกด้วย ซึ่งได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายด้านด้วยกัน ต่างก็แสดงแนวคิดที่จะหาหนทางวิธีจะเสริมสร้างและพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมและตอบสนองกับโลกของการเปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 4 การประถมศึกษากับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม

เป็นที่ยอมรับกันมาช้านานแล้วว่าการให้การประถมศึกษาแก่ประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเตรียมประชากรให้มีความสามารถ เจตคติ และค่านิยมที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม (ถาวร เกิดเกียรติพงศ์ และ วราคม ที่สุภะ 2522: 171) หลายประเทศเล็งเห็นว่าการประถมศึกษาเป็นเครื่องมือจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม ความคิดดังกล่าวได้บัญญัติไว้ใน

รัฐธรรมนูญของหลายประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529: 8) ต่างก็เห็นความสำคัญของการศึกษาระดับประถมศึกษาจึงจัดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ นักเศรษฐศาสตร์การศึกษาวิเคราะห์ว่าอัตราผลตอบแทนของการให้การศึกษาในประเทศไทย การศึกษาที่ให้อัตราผลตอบแทนต่อสังคมสูงที่สุดคือประถมศึกษา 31 % และระดับที่ให้ผลตอบแทนต่อสังคมที่ต่ำที่สุดคือ อุดมศึกษา 11 % (Mark Blaug อ้างถึงใน พฤทธิ ศิริบริรักษ์ 2528: 36) จึงสมควรที่จะทุ่มเทในการจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิม และในปัจจุบันชุมชนกำลังจะเปลี่ยนแปลงไป เป็นชุมชนที่ต้อง พึ่งเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรจัดการประถมศึกษาให้เหมาะสมกับ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

ผลการดำเนินงานการจัดการประถมศึกษา พบว่า มีผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาได้ เรียนต่อเพียงร้อยละ 40 เท่านั้น อีกร้อยละ 60 ไม่ได้เรียนต่อ ซึ่งนับได้ว่าเป็นคน ส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าที่ควร (แสวง ปิ่นมณี 2532: 50) และหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วจะเข้าสู่ตลาดแรงงานประมาณ 80 % ประกอบกับการจัดการศึกษาระดับที่สูงกว่าประถมศึกษาที่สามารถจัดได้เพียง 20 % ของ เด็กที่อยู่ในวัยเรียนเท่านั้น (เกษม ศิริสัมพันธ์ 2526: 8) ผู้ที่ไม่สามารถแข่งขันในระบบ การศึกษาเหล่านี้ได้ นอกจากจะไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจภาค ทันสมัยแล้ว ก็ยังจะต้องประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการศึกษาที่ได้รับไม่ได้ช่วยให้สามารถ พึ่งตนเอง พัฒนาตนเองและท้องถิ่นสภาพแวดล้อมของตนได้อีกด้วย การดำเนินการเช่นนี้ ยังไม่เป็นการเอื้อต่อการพัฒนาชนบท และไม่เอื้อต่อการลดช่องว่างระหว่างสังคมเมืองกับ สังคมชนบทด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในอนาคตเพื่อเตรียมคนสำหรับ การพัฒนาสังคมอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร โดยให้มีความรู้ทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่กลมกลืนกับศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียวไม่พอ

จำเป็นต้องพัฒนาคนที่อยู่ในชนบทที่ยังมิได้มีโอกาสในการเข้ารับการศึกษา ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศในปัจจุบันให้สามารถพัฒนาตนเองและพึ่งตนเองได้ เพื่อที่จะสามารถเลือกทางเดินของชีวิตตนเองได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แสง ปิ่นมณี 2532: 50)

ในเรื่องการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในอนาคต จินตนา ยูนิพันธ์ (2526: 45) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า จำเป็นต้องพิจารณาการเตรียมตัวนักเรียนในด้านทักษะ พื้นฐานการประกอบอาชีพ และเตรียมให้นักเรียนได้เข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งสามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ด้วย ดังนั้นหลักสูตรที่น่าจะเหมาะสมคือหลักสูตรที่นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่มีอยู่ในสังคมด้วย

การประถมศึกษาควรจะต้องคำนึงถึงการเริ่มต้น เตรียมคนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะในสังคมอุตสาหกรรม เนื่องจากมีผู้สำเร็จการศึกษาจากระดับนี้จำนวนไม่น้อยที่ออกไปสู่ตลาดแรงงานทันที ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความรู้เพียงพอก็ตาม ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นต้องเตรียมในระดับประถมศึกษา คือ ให้นักเรียนเข้าใจถึงลักษณะของสังคม การดำรงชีวิตในสังคม โดยมีให้ถูกเอารอดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสหภาพ กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพ กลุ่มสหกรณ์ และสมาคมต่าง ๆ เตรียมให้นักเรียนรู้จักทำงานเป็นกลุ่ม มีวินัย มีความรับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525: 14)

ในการปรับปรุงระบบการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น การจัดการศึกษาคควรยึดหลักการดังนี้ (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ 2524: 10)

1. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างบุคคลให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถดำรงตนอยู่ได้ตามเอกัตภาพ การศึกษาจะต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและการ

ประกอบอาชีพในท้องถิ่น การศึกษาจะต้องสร้างบุคคลใหม่พื้นฐานความรู้ทางด้านวิชาการที่เหมาะสมกับวัย และระดับการศึกษา การศึกษาจะต้องปลูกฝังและสร้างบุคคลใหม่มีความรู้สึกรับผิดชอบและมีส่วนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นอันเป็นแหล่งภูมิลำเนาของตน

2. ควรจัดการศึกษาเป็นระบบคู่ขนานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ด้วยการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาที่หน่วยงานหรือสถานประกอบการจัด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียนได้อีกตามความเหมาะสม

3. ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานและสถานประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมฝึกอบรมบุคลากรตามความต้องการของตนหรือของสังคม

4. การจัดการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับการประกอบอาชีพของแต่ละท้องถิ่น และความเป็นจริงในสังคม

5. จะต้องเบ็ดเสร็จในตัวเองทุกระดับ เพื่อให้คนออกสู่ตลาดแรงงานมากกว่าการเรียนต่อในระดับสูง โดย

5.1 ผู้จบแต่ละระดับจะออกประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่

5.2 ผู้จบประถมศึกษาปีที่ 6 จะออกประกอบอาชีพในฐานะแรงงานไร้ฝีมือ แต่อาจพัฒนาให้เป็นแรงงานกึ่งฝีมือด้วยการศึกษานอกโรงเรียนหรือระหว่างปฏิบัติงาน

5.3 จะต้องช้กุงให้คนสามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้

5.4 จะต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งเพื่อปรับปรุงคนให้สามารถพัฒนาอาชีพพื้นฐานด้วยการใช้เทคโนโลยีและวิธีการที่เหมาะสม และเป็นการศึกษาที่ควรให้ผู้ได้รับการศึกษาอยู่ในท้องถิ่นมากกว่าเข้าสู่ตัวเมือง

5.5 จะต้องเป็นการศึกษาที่สามารถปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตและการอาชีพด้วยการพิจารณาและเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นอยู่และมีอยู่

5.6 จะต้องเน้นการปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนทางวิชาการ

5.7 การฝึกอาชีพและการฝึกบุคคลให้เป็นพลเมืองดี จะต้องจัดทำควบคู่

กัน ไปไม่ควรแยกต่างหากจากกัน

5.8 ระบบการศึกษาและระบบอื่น ๆ ของสังคมจะต้องประสานสัมพันธ์
เกื้อหนุนกัน และไม่ควรแยกชนบทและเมืองออกจากกัน

5.9 ระบบโรงเรียนทุกประเภทและทุกระดับ จะต้องประสานสัมพันธ์
และเกื้อหนุนกัน

6. การจัดการศึกษาของไทยในอนาคต ควรจะเป็นการจัดการศึกษาที่ให้
ประชาชนทุกคนอยู่ในระบบโรงเรียนอย่างน้อยจนถึงอายุ 15 ปีบริบูรณ์ หรือจนจบมัธยม
ศึกษาตอนต้น และจะต้องจัดให้การศึกษาระดับนี้เบ็ดเสร็จในตัวเองอย่างแท้จริง ทั้งนี้
เพื่อให้ผู้จบการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ออกสู่ตลาดแรงงาน และควรมีเพียงประมาณร้อยละ
25 ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้เท่านั้นที่จะเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การจัดประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา

ความสำคัญของการจัดประสบการณ์ในหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสภาพ
ของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือ
ในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งตามสภาพ เศรษฐกิจและสังคมใน
ทศวรรษหน้า หลักสูตรควรจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ดัง
ต่อไปนี้ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525: 24)

ก. ด้านความรู้พื้นฐาน

1. อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้อย่างถาวร
2. ควรมีความรู้มากกว่าระดับประถมศึกษา
3. ควรมีความรู้เกี่ยวกับโลก ชีวิตและสังคม ความรู้ในการอยู่ร่วมกัน
มีความสามารถเฉพาะตัว
4. ให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อให้ประกอบอาชีพ เพราะประชากร

เพิ่มขึ้น เนื้อที่ทำการเกษตรน้อยลง

5. ให้มีความรู้พื้นฐานด้านอาชีพทั้งเกษตรและอุตสาหกรรม ควบคู่กัน เพื่อจะได้นำทรัพยากรมาผลิตเป็นสินค้าได้ แทนที่จะส่งวัตถุดิบจากต่างประเทศออกต่าง ประเทศ ทำให้เศรษฐกิจทรุดลง เพราะต้องซื้อสินค้าจากต่างประเทศ

ข. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

1. เน้นความมีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน กตัญญูต่อเวทีกี และการประมาณตนเพื่อการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย
2. เน้นการปฏิบัติจริงในด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่ใช่ท่องจำอย่างเดียว
3. เน้นความรับผิดชอบ สิทธิหน้าที่ และความมีน้ำใจแบบไทย ๆ และส่งเสริมการใช้สินค้าของไทยให้มาก
4. เน้นคุณธรรม จริยธรรม ในการทำงานร่วมกัน เช่น ความสามัคคี ความเสียสละ ความไม่เห็นแก่ตัว
5. เน้นความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย

ค. ด้านทักษะและความสามารถในวิชาชีพ

1. เน้นทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม และรู้จักนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเกษตรให้มากขึ้น
2. ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง
3. ปลุกฝังความรู้ด้านเกษตรควบคู่กับสหกรณ์
4. เน้นการประกอบอาชีพในท้องถิ่นและช่องทางที่ประกอบอาชีพให้ดีขึ้น
5. เน้นจริยธรรมในการประกอบอาชีพ รู้จักประยุกต์ในด้านศิลปะและทักษะวิชาชีพเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้าง
การพัฒนาสังคมในอนาคต น่าจะครอบคลุมถึงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการดำรง
ชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังเช่นในชุมชนอุตสาหกรรม บิดา มารดาของเด็กต้อง
ทำงานประกอบอาชีพตลอดทั้งปี ไม่มีการพักในช่วงต่าง ๆ เหมือนเช่นในสังคมเกษตรกรรม
ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาอาจคำนึงถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม
ลักษณะนิสัย เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต และทักษะในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ซึ่ง
เป็นกิจกรรมพิเศษ ไม่มีผลต่อคะแนน และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ
ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองที่อยู่ในชุมชนอุตสาหกรรมในการลดภาระเลี้ยงดูในช่วงปิด
เทอมได้ (จินตนา ยูนิพันธ์ 2526: 48)

โดยที่การประถมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น
จึงควรหันมาสนใจประเทศต่าง ๆ ในเอเชียที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ เช่น
ญี่ปุ่น หรือประเทศที่กำลังพัฒนาจนได้รับฉายาว่า "สี่เสือแห่งเอเชีย" ได้แก่ สิงคโปร์
ฮ่องกง ไต้หวัน และเกาหลี เพื่อที่จะได้นำการจัดการประถมศึกษาของประเทศเหล่านั้น
มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการพัฒนาของประเทศโดยต่อไป

การประถมศึกษาของญี่ปุ่น

การศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศญี่ปุ่นนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่รวมในการศึกษา
ภาคบังคับจำนวน 9 ปี เด็กทุกคนที่มีอายุระหว่าง 6-15 ปี จะต้องเข้ารับการศึกษานี้ใน
โรงเรียนประถมศึกษา 6 ปี และเมื่อจบหลักสูตรประถมศึกษาแล้วจะต้องเข้าศึกษาต่อใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน โดยไม่มีการสอบคัดเลือกหรือยกเว้น การศึกษาใน
โรงเรียนประถมศึกษาเป็นการให้เปล่าทั้งหมด รัฐบาลและท้องถิ่นจะให้ความช่วยเหลือ
พิเศษเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าอาหารที่โรงเรียน ค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่ารักษา
พยาบาล (สมมาท นาคนคร 2525: 51) ซึ่งญี่ปุ่นสามารถให้การสนับสนุนการจัดการ

ศึกษาเป็นอย่างมากและสามารถขยายการศึกษาภาคบังคับจนถึง 9 ปี ก็เพราะประเทศ
ญี่ปุ่นเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

หลักสูตรประถมศึกษาจะเชื่อมโยงกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีกระทรวง
ศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักสูตรมาตรฐานสำหรับโรงเรียน
มาตรฐานทั่วประเทศ โดยจะกำหนดรายชื่อวิชาที่จะต้องสอนในระดับประถมศึกษา จำนวน
ชั่วโมงเรียนต่อปี จุดมุ่งหมายชี้ให้เห็นฐานของแต่ละวิชา และวัตถุประสงค์ ตลอดจน
มาตรฐานของเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในการสอน ก่อนที่หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติจะกำหนดให้
จะถูกส่งไปทุกแห่งที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการวิจารณ์อย่างกว้างขวาง

ต่อจากนั้นโรงเรียนแต่ละแห่งจะเป็นผู้จัดทำหลักสูตรการศึกษาของตนเอง โดย
ยึดหลักให้สอดคล้องกับหลักสูตรแห่งชาติที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งการจัดทำ
หลักสูตรของแต่ละโรงเรียนจะพิจารณาตามความจำเป็นของท้องถิ่นและระดับการพัฒนา
ตลอดจนประสบการณ์ของนักเรียน โดยครูจะเป็นผู้ทำบันทึกการสอนเป็นรายสัปดาห์และ
รายปี รวมทั้งจัดทำเนื้อหาวิชาให้ตรงกับหลักสูตรที่จะสอน แล้วเสนอให้ครูใหญ่อนุมัติ และ
ทุก ๆ 3 ปี จะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงประมวลการสอนให้ทันสมัยกับความเปลี่ยนแปลง
ของท้องถิ่นอยู่เสมอ และอย่างต่อเนื่อง (วนิดา สิทธิธรรมฤทธิ 2525: 79)

หลักสูตรประถมศึกษาของญี่ปุ่นจะเป็นแบบรายวิชา ประกอบด้วยวิชาสามัญ
8 วิชา คือ ภาษาญี่ปุ่น สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะทัศนกรรม
คหกรรมศาสตร์ และพลศึกษา นอกจากนี้ยังมีวิชาจริยศึกษาและกิจกรรมศึกษา
(วนิดา สิทธิธรรมฤทธิ 2525: 80)

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรประถมศึกษาของญี่ปุ่น แม้ว่าจะกำหนดให้ทุกโรงเรียนต้อง
ใช้ แต่ก็เพียงกำหนดไว้ให้เป็นแนวทางเท่านั้น โดยจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนต่าง ๆ จัด

ทำประมวลการสอนของตนเองได้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดกับหลักสูตรแม่บทที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ทำให้จัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้หากโรงเรียนใดสามารถทำประมวลการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะเป็นตัวอย่างให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ทำให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาได้อย่างเป็นผลดี

เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นเน้นหนักในเรื่องอุตสาหกรรม หลักสูตรการศึกษาจึงต้องคล้อยตามนโยบายเศรษฐกิจของประเทศด้วย การจัดทำหลักสูตรจึงต้องทันสมัยและสอดคล้องกับชีวิตในรูปแบบอุตสาหกรรม

ประเทศญี่ปุ่นนับว่าเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงมีเงินนำมาลงทุนในการส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มาก จึงทำให้ระบบการเรียนการสอนนำสนุ่สน่าเรียน มีอุปกรณ์มาก เช่น ทีวี ภาพยนตร์ แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง สไลด์ แผ่นใส เป็นต้น เพื่อให้เด็กได้เรียนและหาความรู้ได้อย่างมากและทั่วถึง ซึ่งประเทศอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีทำได้ยาก

การเรียนการสอนระดับประถมศึกษาของญี่ปุ่น จะเน้นเรื่องความเป็นอิสระของครูและนักเรียนมาก เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาที่ว่า "การศึกษาจะเน้นวิญญานแห่งสันติสุขและประชาธิปไตย" แต่นักเรียนญี่ปุ่นทุกคนมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัดมาก

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน ตลอดงานในการศึกษาของญี่ปุ่น จึงมุ่งฝึกให้เด็กรู้จักสังเกตและมีกิริยาท่าทางที่เป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะในปัจจุบัน และการสอนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ชาวญี่ปุ่นก็ไม่ละทิ้งขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ดังนั้นการประถมศึกษาจึง

ต้องมุ่งเสริมสร้างและปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรักและความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้ไม่ให้สูญหาย จึงมีผลทำให้เด็กญี่ปุ่นมีความรักชาติ มีระเบียบวินัย

การประถมศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลี

การศึกษาระดับประถมศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลี หรือ เกาหลีใต้ เป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 5-11 ปี มีหลักสูตรการเรียน 6 ปี และเป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้เปล่า ปัจจุบันนี้การศึกษาภาคบังคับของสาธารณรัฐเกาหลีก้าวหน้าไปอย่างมาก เด็กในวัยเรียนเกินกว่า 95 % ได้รับการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศที่ประชาชนในชาติได้รับการศึกษาสูงมาก ทั้งนี้เพราะสาธารณรัฐเกาหลีมีความเชื่อมั่นว่าการศึกษาเท่านั้นที่จะเป็นกุญแจสำคัญอันจะนำไปสู่การสร้างสรรคสังคมที่ดีได้ (Ministry of Education 1986: 34)

สาธารณรัฐเกาหลีได้เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม จนเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่ม NIC's (Newly Industrialized Counties) การจัดหลักสูตรจึงต้องคล้อยตามการเปลี่ยนแปลงนี้ไปด้วย หลักสูตรประถมศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลีในปัจจุบันเป็นหลักสูตรรายวิชา ประกอบด้วยวิชาหลัก 8 วิชา คือ จริยศึกษา ภาษาเกาหลี สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ พลศึกษา ดนตรี และศิลปศึกษา (เลียบรวิ้วโรงเรียน 2527: 34)

แต่เฉพาะหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ได้จัดเป็นพิเศษโดยจัดเป็นหลักสูตรบูรณาการ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม Disciplined Life กลุ่ม Pleasant Life และกลุ่ม Intelligent Life ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 ยังเป็นหลักสูตรรายวิชาอย่างเดิม (Ministry of Education 1986: 29)

การจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลีจะเน้นเรื่องกิจกรรมกลุ่ม โดยมีอุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักคิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นการฝึกให้รู้จักรับผิดชอบและเห็นแก่ส่วนรวม การส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาระดับนี้ ในห้องเรียนทุกห้องจะต้องมีมุมหนังสือ มุมแสดงผลงานของนักเรียน โดยเฉพาะหลังห้องเรียนทุกห้องจะต้องมีของเล่นไม้ตระกูลวัวไว้มากมาย เพื่อมุ่งพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียน ซึ่งมีผลทำให้เด็กสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองและมีความมั่นใจกล้าแสดงออกในการพบปะผู้คน มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือความมีระเบียบวินัย

นอกจากนั้นสาธารณรัฐเกาหลียังเน้นในเรื่องการใช้ภาษาประจำชาติได้อย่างถูกต้อง การอยู่ร่วมกันในสังคม และจะต้องมีศักยภาพด้านการพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมควบคู่กัน ไปอย่างเหมาะสมกับการจัดการศึกษา ซึ่งทำให้เด็กเรียนประถมศึกษาสาธารณรัฐเกาหลีมีความกล้าหาญ รักเกียรติรักวินัย มีความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็น เอาจริง เอาจัง และมีความเป็นชาตินิยมอยู่ในสายเลือด

สาธารณรัฐเกาหลีได้พัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ดังนั้นจึงมุ่งผลิตแรงงานระดับต่าง ๆ ด้านอาชีพให้มากขึ้นและการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาจึงเน้นความสำคัญในความสามารถทางเทคนิคหรือการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตามความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาจะต้องมีดุลยภาพด้านการพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมควบคู่กัน ไปอย่างเหมาะสมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527: 82)

การประถมศึกษาของสิงคโปร์

การศึกษาระดับประถมศึกษาของสิงคโปร์เป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้เปล่า ใช้เวลาเรียน 6 ปี การสอนจัดเป็น 2 ผลัด คือ ผลัดเช้าและผลัดบ่าย เพื่อให้เด็กมีเวลาทำงานประกอบอาชีพช่วยทางบ้าน โรงเรียนประถมศึกษาของสิงคโปร์มีทั้งแบบที่ใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษามาลเลย์ และภาษาทมิฬ เนื่องจากชาวสิงคโปร์มีหลายเชื้อชาติด้วยกัน ที่สำคัญคือ มาเลย์ อินเดียน จีน ทมิฬ และอังกฤษ และเพื่อปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐที่จะให้ประชากรทุกเชื้อชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ให้เด็กเรียนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา มีโอกาสได้สังคมกันอย่างใกล้ชิด นักเรียนทุกคนจะได้รับการส่งเสริมให้เรียนอย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาแม่ เป็นภาษาที่หนึ่ง เนื่องจากชาวสิงคโปร์ยังมีความสำคัญอยู่เสมอว่าตนสืบเชื้อสายมาจากพวกอพยพชาติต่าง ๆ กัน ดังนั้นภาษาแม่จึงจำเป็น และเพื่อเป็นการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งมีคุณค่าควรแก่การรักษาไว้ด้วยเหตุผลทางจิตใจ ภาษาที่สองคือ ภาษาอังกฤษ เพราะถือเป็นภาษาวิชาการและการพาณิชย์ จึงจัดได้ว่าเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนประถม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525: 43)

เนื่องจากประชากรของสิงคโปร์ประกอบไปด้วยบุคคลหลายเชื้อชาติ รัฐบาลจึงพยายามสร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติ จึงมุ่งให้พลเมืองทุกเชื้อชาติได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน การกำหนดหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่จะเหมือนกันทุกโรงเรียน ไม่ว่าจะใช้ภาษาใดก็ตาม ทั้งนี้เพื่อจะเป็นการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติให้มั่นคงยิ่งขึ้น

นโยบายการพัฒนาระเทศสมัยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เน้นเฉพาะการพาณิชย์และการเดินเรือ เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติน้อย ครั้นเป็นเอกราชแล้วรัฐบาลเน้นทั้งการพาณิชย์ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว นโยบายการศึกษาจึงให้ความสำคัญต่อการ

ผลิตคนเพื่องานอุตสาหกรรมมาก

หลักสูตรประถมศึกษาของสิงคโปร์มี 2 หลักสูตร คือหลักสูตรมาตรฐาน เรียนตั้งแต่อายุ 6 ปี ถึง 11 ปี และหลักสูตรพื้นฐาน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ประสบปัญหากับการเรียนในหลักสูตรมาตรฐาน สำหรับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพื้นฐานนั้นเพื่อให้ให้การฝึกอบรมวิชาชีพให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการทำงาน โดยการฝึกอบรมวิชาชีพให้เด็กคุ้นกับงานช่างตั้งแต่เล็ก ๆ สำหรับนักเรียนหญิงก็มุ่งสามารถใช้เครื่องมือประจำบ้าน และรู้จักงานไฟฟ้าอย่างง่าย ๆ นอกจากนี้ยังมุ่งสร้างความสามารถและทัศนคติที่ดีในการทำงานตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคนอีกด้วย และเน้นด้านวินัยในการทำงาน และหลักความปลอดภัยในการทำงาน

หลักสูตรมาตรฐานที่จะโอนไปเรียนหลักสูตรพื้นฐานนั้นจะต้องเป็นนักเรียนที่ตกซ้ำขึ้นถึง 3 ครั้ง และมีอายุไม่น้อยกว่า 11 ปี หลักสูตรพื้นฐานที่ใช้เวลาเรียน 4 ปี ดังนั้นพวกนี้จะเรียนประถมศึกษา 9 ปี ในขณะที่นักเรียนที่เรียนดีจะเรียนจะเรียนหลักสูตรมาตรฐานเพียง 6 ปี สำหรับนักเรียนปีที่ 4 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของหลักสูตรพื้นฐานนักเรียนจะได้รับการเตรียมตัวเพื่อทำงาน โดยนักเรียนจะเข้าฝึกอบรมแบบฝึกงานด้านการช่างฝีมือ และนักเรียนหญิงจะเรียนคหกรรมศาสตร์

ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพื้นฐานนี้จะโอนไปศึกษาต่อในโครงการฝึกอบรมเยาวชน (Junior Trainee Scheme) เพื่อฝึกอบรมก่อนการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์จะเสริมสร้างทัศนคติและนิสัยในการทำงานที่ดี เมื่อจบการอบรมไปแล้วจะมีการจัดหางานให้แก่ผู้เข้าอบรมด้วย นอกจากนี้ยังจะจัดฝึกอบรมระหว่างการทำงาน และการจัดการศึกษาต่อเนื่องให้แก่ผู้จบการอบรมไปแล้วอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

การประถมศึกษาสาธารณรัฐประชาชนจีน (ไต้หวัน)

การจัดการประถมศึกษาของสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นแบ่งออกเป็น 6 ปี และนักเรียนทุกคนจะต้องเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีก 3 ปี เพราะเป็นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งรวมแล้วนักเรียนทุกคนจะต้องเข้าเรียนอย่างน้อย 9 ปี เนื่องจากขาดความสมดุลในเรื่องโครงสร้างของการทำงาน เพราะเมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วไม่สามารถสอบเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ก็ต้องออกไปทำงาน แต่ก็ไม่สามารถเข้าทำงานได้เพราะเด็กจะทำงานได้จะต้องอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปี จึงแก้ปัญหาโดยการบังคับให้นักเรียนทุกคนเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้นการเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับจากชั้นประถมศึกษาไปชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจึงไม่ต้องการสอบเข้าเรียนต่อ

ในระยะ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาจำนวนโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย เช่นในปี 1950-1980 จำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 329 % จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 433 % อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเพิ่มขึ้นของประชากรนั้นเกิดจากการที่รัฐบาลได้พัฒนาการประกอบอาชีพให้เป็นเกษตรอุตสาหกรรมเป็นหลัก จึงทำให้มีผู้อพยพเข้ามาอยู่มากมาย อัตราการเกิดค่อนข้างสูง แต่พื้นที่มีอัตราค่อนข้างจำกัด มีวัตถุดิบไม่เพียงพอ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้หันมาเน้นทางด้านอุตสาหกรรมและการค้าขาย ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มประสิทธิภาพทางการเกษตรให้ดีขึ้น และนำผลผลิตทางการเกษตรมาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมต่อไป

หลักสูตรของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงต้องจัดให้ตอบสนองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพและการพัฒนาสังคม ซึ่งเป้าหมาย 4 ประการนี้ ได้ยึดดำเนินมาเรื่อย ๆ มาจนสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้

ในปัจจุบันหลักสูตรในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอน

ปลาย ได้ประกาศเป็นพระราชบัญญัติของกระทรวงศึกษาธิการ วิชาพื้นฐานที่กำหนดขึ้นใน แต่ละระดับนั้นจะต้องจัดขึ้นภายใต้ความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับการ กรันการรองจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในระดับประถมศึกษาจะสอนวิชาพลเมืองดี และศีลธรรม ภาษาแมนดาริน คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ การร้องเพลง และการเล่นดนตรี พลศึกษา ความซาบซึ้งในดนตรี งานอาชีพและ กิจกรรม

การประถมศึกษาของฮ่องกง

การศึกษาระดับประถมศึกษาของฮ่องกงใช้เวลาเรียน 6 ปี โรงเรียนประถมศึกษา นั้นมี 3 ประเภทด้วยกันคือ โรงเรียนจีน (Chinese Schools) โรงเรียนแองโกลจีน (Anglo Chinese Schools) และโรงเรียนอังกฤษ (English Schools) สำหรับ นักเรียนประถมศึกษาที่จบจากโรงเรียนจีน และแองโกลจีน จะต้องสอบ Academic Aptitude Tests ก่อนจึงจะเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาได้ (Anthony Sweeting 1987: 276)

สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนอังกฤษจะเข้าเรียนต่อ ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งใช้เวลาเรียน 5 ปี ได้เฉพาะโรงเรียนอังกฤษเท่านั้น แต่ผู้ที่จบ จากโรงเรียนจีนและแองโกลจีนจะเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาได้ทุกโรงเรียน

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ปัจจุบันได้เน้นการสร้างผู้นำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเปิดโอกาสให้ทั้งเด็กหญิงเด็กชายเรียนร่วมกัน เพราะในอนาคตผู้หญิงอาจจะกลายเป็น ผู้นำก็ได้ และให้โอกาสนักเรียนที่จะเลือกอาชีพแรงงานในโรงงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายเหล่านี้ได้ลบล้างแบบมาจากการตกเป็นเมืองขึ้น ซึ่งได้วางจุดมุ่งหมายทาง ด้านเศรษฐกิจและสังคมไว้ด้วย

การจัดการเรียนในระดับประถมศึกษาใช้ภาษาวางตั้งเป็นภาษากลางในการสื่อความหมายและภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 (Anthony Sweeting 1987: 276) ซึ่งในเรื่องภาษานี้ได้เป็นปัญหาต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในฮ่องกงมาก

ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า ปัญหาทางด้านภาษานี้ก็คือธรรมชาติของการเขียนและการพูดภาษาอังกฤษและภาษาจีนนั่นเอง

โดยสรุปภาพรวมของการจัดการประถมศึกษาในอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แนวทางในการจัดการศึกษาคงจะเป็นไปในลักษณะเพื่อการทำงานทำและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มากกว่าเพื่อศึกษาต่อ เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยที่ออกไปสู่ตลาดแรงงานหลังจากจบการศึกษาเพียงชั้นประถมเท่านั้น ดังนั้นการประถมศึกษาจึงต้องเตรียมคนให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ให้นักเรียนเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของสังคม เตรียมทักษะเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ รวมทั้งสามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ด้วย เพื่อมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบหรือได้รับผลร้ายอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จินตนา ยูนิพันธ์ (2526: 75-87) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวคิดและรูปแบบของระบบการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมอุตสาหกรรม สรุปผลดังนี้

1. การศึกษามีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรม ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มุ่งให้รับรู้และเกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นและจะเกิดต่อไป รวมทั้งสามารถปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมอุตสาหกรรมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข การพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังแรงงาน พัฒนาคุณภาพของประชาชนในด้านค่านิยมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอุตสาหกรรม เช่น การตรงต่อเวลา ขยันกระตือรือร้น มีความแม่นยำ มีความ

รักวิชาชีพ รับผิดชอบ และรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. ปรัชญาและความเชื่อในการศึกษาจะเป็นไปในแนวประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับสังคมของผู้เรียน เป็นหลักการเรียนการสอนเน้นความรู้ควบคู่ไปกับการกระทำ อีกปรัชญาหนึ่งที่เหมาะสมคือ ปรัชญาบูรณาการนิยม (Reconstructionism) ซึ่งวิวัฒนาการมาจากประสบการณ์นิยมและมีแนวคิดที่ว่าผู้เรียนจะศึกษาทั้งนอกและในห้องเรียน ชุมชนคือ ห้องทดลองของผู้เรียน นอกจากนี้ความเชื่อในการจัดการศึกษาซึ่งเน้นคุณธรรม ความสำเร็จในการกระทำของตนเอง จึงเป็นไปในแนวอัตถภาวะนิยม (Existentialism) อยู่บ้าง

3. การศึกษาในระบบโรงเรียนมีความสำคัญมากเท่ากับการศึกษานอกระบบโรงเรียน การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับจะต้องมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีค่านิยมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และมีพื้นฐานความรู้ในด้านการงานพื้นฐานอาชีพที่ประชาชนในท้องถิ่นกระทำอยู่ อาชีพที่มีวัตถุประสงค์ในท้องถิ่นและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรม การเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้ร่วมในการเรียนการสอนกลุ่มวิชาชีพในโรงเรียนระดับประถมศึกษา จะช่วยในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับประสบการณ์ของครูและช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างการศึกษาและชุมชน รวมทั้งจะเป็นการพัฒนาทัศนคติต่อการทำงานอาชีพด้วย

4. การมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา เอกชนที่รวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมได้มากในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้มีโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ โดยการร่วมมือของรัฐกับโรงงานอุตสาหกรรม มีตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไปจนถึงมัธยมศึกษาและเอกชนอาจส่งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ

5. แนวคิดอื่น ๆ คือ การวางแผนการศึกษา แผนการต้องการกำลังคนต้องเป็นโครงการร่วมมือประสานงานกันทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ให้บริการการศึกษาและหน่วยงานพัฒนาชนบท เป็นสิ่งจำเป็น หากจะให้มีการศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมาย

กว้างขวางมาก เป้าหมายเหล่านี้วัดด้วยเครื่องมือให้ชัดเจนได้ยาก การสนับสนุนจาก
สังคมจึงมีไม่มากนัก ดังนั้นหากต้องการสนับสนุนจากสังคมให้มากขึ้น การศึกษาจะต้อง
กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน สามารถวัดได้แน่นอนขึ้น

6. ผู้วิจัยเสนอแนะรูปแบบของระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาค
ตะวันออกของประเทศไทยที่จะกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ จัดการ
ศึกษาเพื่อให้นักมีระเบียบวินัย ขยันขันแข็งในอาชีพการงาน กระตือรือร้น ตรงต่อเวลา
มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมทั้งเป็นคนมีคุณธรรมและพัฒนาตนเองตลอดเวลา
จัดการศึกษาให้มีทักษะในวิชาชีพและรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับลักษณะ
ของระบบในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาตอนเดียวตลอดใช้เวลาเรียน 6 ปี การศึกษา
ในระดับนี้มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐาน สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้
และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดี รวมทั้งมีความรู้ความสามารถพื้นฐานตามควรแก่วัย
สามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัย การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาชีพจะต้องเน้น
ให้มีการฝึกงานอาชีพที่ต้องการในโรงงานอุตสาหกรรม

สังัด อุทรานันท์ (2526: 103-122) ได้ศึกษาถึงความพร้อมในการจัดการศึกษา
ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาภาคตะวันออก สรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนประถมศึกษายังขาดแคลนอีกมาก เพราะ
มีโรงเรียนจำนวนมากและเป็นโรงเรียนขนาดเล็กกระจายกันอยู่ทั่วไป ความต้องการใน
ด้านอาคารเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยด้านต่าง ๆ อยู่ในอัตราค่อนข้างสูง แต่ก็จัดทำได้
ในลักษณะที่จำกัด ต้องเสนอแนะให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รู้จักใช้ประโยชน์จากอาคาร
สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาในชุมชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา อัตราส่วนของครูต่อนักเรียนโดยเฉลี่ย
แล้วอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานปานกลางของประเทศ คือ ครู 1 คน รับผิดชอบนักเรียน 20-21
คน จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนไม่เกิน 30 คน ต่อ 1 ห้องเรียน จึงไม่จำเป็นต้อง
เพิ่มอัตราของครู

3. คุณวุฒิของครูในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในเกณฑ์ดีแต่ครูสอนวิชาเฉพาะ เช่น เกษตร คหกรรม พลศึกษา สุขศึกษา ฯลฯ มีน้อยมาก คือมีครู 1 คน ต่อจำนวนโรงเรียน 3-5 โรงเรียน เนื่องจากเขตภาคตะวันออกเฉียงเป็นเขตประกอบอาชีพการเกษตร เป็นอาชีพหลัก พลศึกษา สุขศึกษา ก็เป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพทางด้านร่างกายได้ ซึ่งควรมีครูประเภทนี้ให้มาก แต่ไม่สามารถบรรจุครูเพิ่มเติมได้ จึงควรแก้ปัญหาโดยการให้การศึกษอบรรณแก่ครูประจำการในวิชาเฉพาะด้านมากขึ้น

4. คุณภาพการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาจากอัตราเลื่อนขั้นของนักเรียนเป็นหลัก อัตราการตกซ้ำชั้นค่อนข้างสูง คือร้อยละ 17.18 13.74 6.18 5.57 13.12 และ 5.18 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ ดังนั้นคุณภาพในการจัดการศึกษาจึงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

5. ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปทางที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งความร่วมมือกับชุมชนนี้จะ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาจะเป็นแหล่งกระตุ้นและช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการได้อย่างดียิ่ง

อนันต์ อัทธู และคณะ (2526: 63) ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาทุกระดับ ควรสอดแทรกความเข้าใจในแนวคิดและ ประสบการณ์ทางอาชีพ (Career Education) ไว้ในหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยตลอดหลักสูตร รูปแบบของแนวคิดและประสบการณ์ทางอาชีพที่จะพิจารณานำมาใช้ นั้น ควรได้รับการศึกษาวิจัยให้มีความเหมาะสมกับสภาพการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมของ ภาคตะวันออกเฉียงเสียก่อน

2. การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ควรมุ่งเน้นคุณภาพในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2526: 95-97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะและความต้องการเกี่ยวกับระบบการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย" ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการศึกษา เพื่อให้ประชาชนปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมและสภาพสังคมที่จะเปลี่ยนไป อาชีพที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ อาชีพอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และงานบริการตามลำดับ

ข้อเสนอแนะของการวิจัยนี้ได้เสนอว่า การจัดระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรเป็นดังนี้คือ ระบบการศึกษาควรมุ่งส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่วนอาชีพอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ ควรเป็นอาชีพรองตามลำดับ ควรมีการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับภาคเอกชนในการจัดการศึกษาและฝึกอบรม

ชนิดา รัชพลเมือง รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และประภาศรี สีหอำไพ (2528: 89) ได้วิจัยเรื่องแนวโน้มการศึกษาในระบบโรงเรียนในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7 พบว่าแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างมากในช่วงแผน 6 และ 7 ในระดับประถมศึกษา คือการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรโดยเน้นวิชาการงานมากขึ้น มีลักษณะผสมผสานของวิชาการและวิชาการงานอาชีพและการบูรณาการการพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนอาชีพอิสระก็มีแนวโน้มจะทวีความสำคัญมากขึ้น

อรทัย เพียรธรรม (2529: 153-154) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการของกลุ่มคนต่างอาชีพเกี่ยวกับการศึกษาในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก อำเภอศรีราชา ชลบุรี พบว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาต้องการให้มีการสอนอาชีพควบคู่ไปกับวิชาสามัญ ทางโรงเรียนควรพิจารณาให้โอกาสผู้ประกอบการอาชีพในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เด็กเรียนได้รับความรู้และทักษะที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด มีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบการงานอาชีพต่าง ๆ และเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับ

ครู เนื่องจากครูอาจจะมีประสบการณ์น้อยในงานอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ในเขตนี้ จึงควรปรับปรุงคุณภาพในการสอนด้านอาชีพให้สามารถเป็นพื้นฐานในการทำงานหรือศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนปลูกฝังค่านิยมในการเห็นคุณค่าของการใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่น การประกอบอาชีพอิสระเพื่อจัดการมุ่งสู่ระบบราชการเพียงอย่างเดียว

พระราช ประνομสกุล (2526: 101-105) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทรรศนะของนักเศรษฐศาสตร์ไทยต่อการจัดประสบการณ์ในการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2534 พบว่า การศึกษาภาคบังคับจะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน การศึกษาภาคบังคับที่จบออกมาประกอบอาชีพส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพเศรษฐกิจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวได้ อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต โดยที่นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับจะเป็นผู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความรู้ ทักษะ เจตคติ ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.1 อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้อย่างถาวร

1.2 รู้คุณค่าและประโยชน์ของเศรษฐกิจต่อชีวิตและต่อประเทศ เข้าใจ

สภาวะความเป็นไปได้ของเศรษฐกิจในปัจจุบัน

1.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการวางแผนประกอบ

อาชีพในท้องถิ่นของตน

1.4 มีเหตุผลในการตัดสินใจทำกิจการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์คุ้มค่า

1.5 มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย รับผิดชอบงานโดยไม่ต้องมีผู้ควบคุม

ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยดี

1.6 มีสุขภาพกายและจิตใจดี

2. ความรู้ขั้นพื้นฐานที่ควรทราบ
  - 2.1 การอ่าน เขียน คิด คำนวณ
  - 2.2 วิธีรักษาสุขภาพกายและจิตใจให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ
  - 2.3 โครงสร้างของระบบสังคมอย่างง่าย ๆ และระบอบการปกครอง

ของไทย

- 2.4 ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี
3. ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจที่ควรจัดไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ
  - 3.1 การเลือกวิชาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด
  - 3.2 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
  - 3.3 การรักษาสุขภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
  - 3.4 ประชากรศึกษาและการวางแผนครอบครัว
  - 3.5 การคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสาร
  - 3.6 เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

สิริถนอม รัตนะรัต (2526: 88-89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทรรศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ไทยต่อการจัดประสบการณ์ในการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2534 พบว่า การจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย ในปี พ.ศ. 2534 นั้นควรจะมีลักษณะดังนี้

1. รัฐควรมุ่งส่งเสริมให้ครูมีคุณภาพ และมีคุณธรรมในการอบรมสั่งสอนเด็ก
2. ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ ควรจะมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ มีความรอบคอบ ประหยัด รู้จักหน้าที่
3. ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ ควรจะเป็นผู้ที่คิดเป็นคิดชอบ ทำเป็นทำชอบ สามารถปรับตัวได้ ตัดสินสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล เคารพต่อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและกติกายของสังคม

4. การสร้างหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องควรได้ศึกษาถึงสภาพของท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ หลักสูตรจึงจะเป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

5. ควรให้อำนาจแก่สถาบันการศึกษาหรือกลุ่มสถาบัน ได้มีอำนาจปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

6. ควรจะปรับปรุงการศึกษาภาคบังคับให้เด็กมีโอกาสเลือกเรียนวิชาที่เขาสนใจและนำไปประกอบอาชีพได้ตามความต้องการ

7. ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ ควรจะมีความรู้พื้นฐานงานเพียงพอ สำหรับประกอบอาชีพตามความถนัด หรือสามารถศึกษาต่อโดยไม่ลำบาก

บุพดี กะจะวงษ์ (2526: 104-108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทัศนคติของ นักสังคมวิทยาไทยต่อการจัดประสบการณ์ในการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2534 พบว่า

1. คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ คือ ซื่อสัตย์ รักความยุติธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล มีความจริงใจ มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักการทำงานร่วมกัน ทำงานเร็วและมีประสิทธิภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีภาวะผู้นำ และรู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา เป็นต้น

2. ด้านทักษะทางสังคมและเจตคติ ที่การจัดในหลักสูตรประถมศึกษา คือ เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ การสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ การทำงานและการใช้แรงงาน การรู้จักพัฒนาสิ่งที่ตนเรียนรู้ได้ดีขึ้น ปลูกฝังค่านิยมที่ดีที่ควรปฏิบัติและรู้จักการวางแผนชีวิต

3. ด้านเนื้อหาสาระที่ควรจัดในหลักสูตรประถมศึกษา คือ ความรู้เรื่องตนเอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความปลอดภัยและสุขภาพของตนเอง การรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ อาชีพที่เหมาะสม การเกษตรกรรม การบริโภค การสื่อสาร การปกครองของไทย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สรุปจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นจะมี 2 ลักษณะ คือ (1) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ (2) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประถมศึกษาในอนาคต ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะนี้มีประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งสิ้น กล่าวคือ การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษา และการศึกษาในระดับประถมศึกษา ก็เป็นจุดสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งการวิจัยเหล่านี้ก็ได้ชี้แนะแนวทางในการจัดการประถมศึกษาในอนาคต ทำให้สามารถนำมาเป็นประโยชน์ ในการจัดการประถมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อสนับสนุน แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ ในทศวรรษหน้า โดยที่งานวิจัยเหล่านี้ ได้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น คุณลักษณะนักเรียนที่พึงประสงค์ เนื้อหาวิชาและสาระต่าง ๆ ที่ควรจัดในหลักสูตรประถมศึกษา เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาประถมศึกษา ในอนาคต มีความแจ่มชัดมากขึ้น สามารถนำไปเป็นแนวทางหรือวางแผนการศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทราในอนาคตต่อไป